Metin Eloğlu
Oğuz Tansel

Bektaşi Dedikleri

Bir
2. Basım

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Birinci Basım: İş Bankası Kültür Yayınları, 1970
İkinci Basım: Sander Yayınları, 1977
Üçüncü Basım: Miyatro Yayınları, 1983
Dördüncü Basım: Adam Yayınları, 1995

Metin Eloğlu - Oğuz Tansel

BEKTAŞİ DEDİKLERİ

Desenler
Abidin Dino

şiir

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın 248

Metin Eloğlu - Oğuz Tansel: Bektaşi Dedikleri

Desenler: Abidin Dino

Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç

Kapak Uygulama: Devrim Koçlan

ISBN 978-975-6525-49-4

© Evrensel Basım Yayın 2004 - Sertifika No 11015

Birinci Basım Şubat 2004 - İkinci Şubat 2008

Baskı: Ezgi Matbaası Sertifika No: 12142
Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul
T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

BEKTAŞİ DEDİKLERİ

BEKTAŞİ VE BEKTAŞİ FIKRALARI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Bektaşilik artık geçmişe karışmış dinsel-sosyal bir akım olduğu halde, halk fıkralarının Bektaşisi bugün de aramızda yaşıyor. Bir düşünceyi savunurken yargımızı desteklemek için elle tutulur bir belge sunarcasına bir Bektaşi hikâyesi anlattığımız çok olur.

Fıkraların canlandırdıkları Bektaşi kimdir? Onun dünya görüşü nedir? Çeşitli olaylar karşısında, çevresiyle alışverişinde davranışları nasıldır? Sözcülüğünü ettiği akım artık yaşamadığı halde neden bugün de sohbetlerimize neşeli bir iyimserlik havası getirebiliyor?.. Dostlarım Oğuz Tansel ile Metin Eloğlu, şiir diliyle, işledikleri "Bektaşi hikâyeleri"ne bir önsöz yazmamı isterlerken, sanıyorum ki benden bu soruların karşılıklarıyla okuyucularını aydınlatmamı bekliyorlardı.

Türk halkı, sağduyusuyla bağdaşmayan işlemlere, tutumlara ve yasalara karşı tepkilerinin sözcülüğünü –sözlü veya yazılı– türlü sanat kollarında yarattığı örnek-kişilere yüklemiştir; her birinin ayrı bir

hüneri, en çok ustalıkla konuşabileceği bir sözalanı vardır: Nasreddin Hoca, Keloğlan, Karagöz... Her biri kendine özgü konularda söz sahibidir. Türk düşününün oluşumunda dini bir akım temsilcisi olarak beliren Bektaşi'ye de din işlerinde sözcülük düşmüştür.

Resmi Müslüman yasası Tanrı ve Tanrı buyrukları karşısında kulun vazifelerini tanımlar; türlü yasaklarla kişinin işlemlerini sınırlar; "sevap" ve "günah" diye iki bölümde iyi ve kötü işlemleri ayırır. Bu yasaya göre ölüm sonrası bir yaşamda kul, bu dünyadaki işlemlerinin hesabını verecektir: İyi işleri ağır basan, mutluluklara kavuşacak, kötü işleri ağır basan, korkunç cezalara çarptırılacaktır; bu mutluluklar da, cezalar da dünyadakilerin benzerleridir. Gene o yasaya göre kulun, dünyadaki yaşamı boyunca işleyeceği, işlemeyeceği bütün "günahlar" ve "sevaplar" önceden Tanrıca bilinmektedir; hepsi, bu arada kulun "alnının karayazısı", bozulmaz yargı olarak yazılmıştır.

Bektaşi, Tanrı'ya ve yasalarına inanan kişidir. Bektaşiliğin tarihi kadar fıkraları da buna tanık. Fıkralarda sık sık gördüğümüz gibi Bektaşi'nin "Allah'ı ve buyruklarını inkâr eden bir zındık" olarak suçlandırılması, onun davranışlarının ve sözlerinin inceliğine, düşüncesinin özüne varamayan kişilerin bir önyargısıdır. Bektaşi'nin tutumu "inkâr" değil, "tenkit"tir. Şeriat ehlinin, Tanrı buyruğunu, ya da geçmiş çağlardaki din ululârının sözlerini görünüştek anlamlarıyla almalarına karşılık, Bektaşi bunları, özlerindeki gerçeğin kavranmasını kolaylaştırmak için başvurulan birer simge, birer sembol olarak görür. Tenkitleri ve yergileri, gerçek bildiği Tanrı'ya değil, yollarını azmışların kendi suretlerinde yarattıkları "tanrı"ya, kendi yasalarını örnek ederek çeki düzen verip Tanrı buyruğu diye sundukları yasaya yönelmiştir.

Bektaşi, kendine danışılmadan yapılmış bir yasa konusunda düşündüğünü açıklama hakkından vazgeçmeyecektir. Bektaşi'nin Tanrı ile senli benli, teklifsiz ve pervasız konuşmasını, kimi zaman, katlandığı nice haksızlıkların hesabını ondan sormasını, çapraşık

işlerle karşılaştıkça onu sorguya çekmesini, kimi de nazı geçen bir dostla konuşur gibi, tatlı, yumuşak bir dille ona serzenişlerini duyurmasını, bu iki Tanrı anlayışının bir sonucu saymak yerinde olur.

Ama, karşısına, insanın düşünce özgürlüğüne saygı göstermesini bilmeyen, gözü dönmüş, bağnaz kişiler çıktıkça, dinsiz, tanrısız ("mülhid", "kâfir") diye suçlandırıldığı, başının derde girdiği olur. Bektaşi, çokluk, bu tür saldırganı, şaşırtıcı ve susturucu bir karşılıkla alt etmesini bilir. Kimi fıkralar ise, hazırcevap, nükteci Bektaşi'yi, karşısındakinin de hoşgörü ve anlayışla karşılamasından duyulan ferahlıkla sona ererler. Onun adı etrafında gelişmiş bu küçücük hikâyelerin çoğunluğunda, iyimser bir hava eser; sağduyu, en mutlu anlamında iyilik ve bilgelik eğitimi için yaratılmış olan bu fıkralar, kötü niyetlerin önünde sonunda yenilgiye uğrayacağına, insanların çoğunluğunun iyiyi ve doğruyu seçmekte gecikmeyeceğine inandırıcı bir güç taşırlar.

Tanrı ve onun buyrukları konusunda şeriatın şekilci ve taklitçi tutumuna katılmayan, böyle bir tutumu zorla kabul ettirme yolunda baskılara başkaldıran özgür insan her çağda "gerçek"le (gerçek bildiğiyle) kendisi arasına çekilmek istenen duvarı "akıl"dan ve "sağduyu"dan aldığı güçle aşma çabasında olmuştur.

Müslüman Ortaçağın devrimci düşün akımları, çokluk, mistik bir Tanrı ve Evren görüşüyle kaynaşmış bir haldedir. Müslüman mistikleri ise "panteist"tirler: Onlara göre Tanrı ile Evren bir bütündür, insan da Tanrı'nın bir parçasıdır. "Okyanustan ayrılmış, ona tekrar ulaşmanın hasretini duyan bir damla su"ya benzetilir.

İşte, Tanrı ile insan arasında, efendi-kul ilişkisi yerine, birbirine nazı geçen, birbiriyle rahatça konuşabilecek iki dost varlığın alışverişini getirmek isteyen Bektaşi fıkralarında, günlük olayların çerçevesi içine yerleştirilmiş şakaların kökleri uzak geçmişe ve bu metafizik düşüncelerine varır. Yakın çağlarımızın güleç yüzlü kişisi "Bektaşi" de bir bakıma, ta XIII. yüzyıldan bu yana, özgür düşüncenin sesini duyur-

maktan geri kalmamış söz erlerinin: Konyalı Celâleddin'in, Sakaryalı Yunus'un, Simavnalı Bedreddin'in... soyundan sayılır.

İnsan Tanrı ile, korkmadan, çekinmeden karşılıklı konuşmalarına, Tanrı'nın tartışılmaz buyrukları olarak gösterilen yargılar hakkındaki düşüncelerine şaka, takılma, çekişme çeşnilerinin katılması da bizim yazın ve düşün tarihimizde epey eskilere uzanır. Yazıya geçtiği XV. yüzyıldan çok daha gerilerde sözlü bir Oğuz geleneğine çıktığını sandığımız Dede Korkut destanının Deli Dumrul'u, Azrail'e kafa tutuşuyla, Tanrı ile aracısız konuşmak için "Ölüm Meleği"nin aradan çekilmesi isteğinde direnmesiyle halk fıkralarının Bektaşisini pek andırır. Destanın bu yerinde Dumrul'un Tanrı'ya:

Nice cahiller seni gökte arar, yerde ister,
Sen hod mü'minler gönlündesin.

diye seslenişi, bu sözlerden pek hoşlanan Tanrı'nın da, Dumrul'u "Deli kavat" diye, babacanca anması, Bektaşi edasına çok yakışıyor.

Bu türlü söyleşmelerin ilk örneklerinden birini de, XIII. yüzyılın coşkun dervişi Barak Baba'nın "Risale"sinde buluruz; O, Tanrı, insan, Evren sorunlarında gerçek bildiği düşüncelerini, masal tekerlemelerine özgü bir anlatışla bildiriyor. Yunus'un birkaç şiirinde de bu şaka, bu takılma edası vardır. Mevlâna Celâleddin de "nice gerçekleri çocukların masallarından öğrenirsin" diyerek, bir "allégorie"sini, yalanlama tipinde bir hikâyenin çerçevesi içine yerleştirmiştir.

Ama bu yeni çeşniyi Bektaşi geleneğine tam anlamıyla mal eden ilk cüretli ve bol denemeler XV. yüzyılın başlarında yaşamış Kaygusuz Abdal'ındır. Herhalde Bektaşice düşünüş ve söyleyiş Türk halk geleneğinde asıl ondan sonra hızla gelişmeye ve çeşnilenmeye başlamıştır. Din sorunlarını aşan, daha geniş anlamda sosyal yerginin ilk belirtileri onun şiirlerinde görülür. Bu eğilim, Bektaşi şiirinde ve sohbetinde gittikçe daha keskin bir tenkit ve "satire" niteliğiyle gelişecektir. Giderek, konuların din sınırları içinde kalmasına karşılık, dindışı ("profane") bir türün nitelikleri üstün basacaktır.

Gerçekten de Bektaşi fıkraları hiçbir zaman Tanrı ve onunla ilgili inançlar çeşidinden sorunları, çapraşık metafizik tartışmaları konu etmez; bunları, günlük olayların yalın ve sert gerçekliği içinde ömür süren insanın düşünce ve duygu çizgisinde tutar. Bundan başka, saldırgan ve öfkeli olmayan bir şaka perdesi üzerinde kalmasını da bilir.

Fıkralarda sade ve keskin çizgilerle gözümüzün önüne serilen söz savaşında Bektaşi'nin üste çıkmasının sırlarından biri de hasmının, kıt zekâlı, hazımsız, anlayışsız bir kişi olarak yargılanmak istemeyeceğini hesaba katması, tenkitlerinin ve yergilerinin tartısını ona göre ayarlamasıdır. Bektaşi iğnesini karşısındakinin canını yakacak, onu çileden çıkaracak bir insafsızlıkla değil, sadece onu uyaracak ölçüde batırmaya dikkat eder. Fıkralarda sadece Bektaşi'nin zekâ başarısını belirtmek amacının gözetilmiş olduğunu da sanmıyorum. Onun şaka ettiği, takıldığı, çekiştiği, giderek yerdiği insanlar hakkında da olumlu bir yargıya varma dileği sezilir birçok fıkralarda: Keskin birkaç çizgiyle özetlenen sınak, halkımızın çoğunluğunun aslında anlayışlı ve hoşgörür olduğu, yanlışlarını kabullenmek ve düzeltmek cesaretinden, aklın ve sağduyunun aydınlığında gerçeği sezmek yeteneğinden yoksun bulunmadığı kanısına eriştirir. Öfkeli kadınların, yeniçeri ağalarının, subaşıların bile asık suratları, ince bir nüktenin büyüsüyle, sevimli, gülümser birer çehre oluverir.

Bektaşi'nin Tanrı ile O'nun buyrukları ile uğraşmasını sonuçlayan düşünce niteliklerini yukarıda açıklamaya çalıştık. Ama Bektaşi fıkralarında, çoğu zaman, dini konular bir vesileden başka bir şey değildir. Fıkraların –birçok örneklerde– asıl meramı, insanoğlunun dünyalık dertlerini ortaya dökmektir; tenkitler, yergiler elle tutulur, gözle görünür hedeflere yöneltilmiştir.

Boyun eğilmesi gereken "kader"in amansız yasası karşısında Bektaşi'nin tepkilerini anlatan fıkraların pek çoğu, dünya düzenindeki haksızlığın ve eşitsizliğin tenkidi anlamındadır. Bir fıkrada, vaaz eden bir hocanın ağzından, Tanrı'nın dünya nimetlerini "ezel"de

dağıtırken, "ulema" zümresinin halkın geri kalanından üstün olduğu anlatılmak istenerek, "Allah, nimetlerinden dörtte üçünü onlara ihsan etmiştir" gibi bir yargıya varılır; hocanın burda meramı, şüphesiz "ulema" sınıfının üstün, "manevi" değerlere sahip olduğunu belirtmektir; ama Bektaşi, anlamı başka bir yöne çekerek "geri kalan dörtte birinde de gözleri kalmıştır" yargısı ile, dünya işlerini bilim araçlarıyla düzenleme vazifesini üzerine alanların Tanrı buyruklarını kendi çıkarlarına yontma ve yöneltme yolunda nasıl açgözlü olduklarına değinmekle işi kestirip atar.

Başka bir fıkrada, meyve ikram ettiği kimseye Bektaşi "Allah yapısından mı, kul yapısından mı?" istediğini soruyor. Karşısındaki tabii "Allah yapısından", diyecektir ve kendisine Bektaşi buruk, tatsız bir ahlat uzatacaktır; "kul yapısından" isteğinin karşılığı ise olgun; kokulu bir armut olacaktır: Tanrı bitkileri ve canlıları "yabani" yaratmıştır; onları geliştiren, çeşitlendiren, ehlileştiren insan emeğidir. Nasreddin Hoca'nın, "Allah taksimi mi, kul taksimi mi?" sorusunu sorduğu hikâyede de buna benzer bir yargıya varılmak istenmez mi? Tanrı'nın mutlulukları ve mutsuzlukları paylaştırması, eşitsizliğe dayanmıştır: İnsanın kendini içinde bulduğu kurulu düzen böyledir. Eşitlik ülküsü insanın yarattığı bir kavramdır; Onu insan hazır bulmaz, ancak kendi çabasıyla, savaşıyla elde edebilir.

Fıkralarda, özellikle namaz, oruç gibi İslam dininin ibadet kurallarına yöneltilmiş tenkidin önemli bir yer tutmasında, tabii, Bektaşiliğin köklerindeki farklı din ve mezhep görüşlerinin izleri inkâr edilemez. Ama, Bektaşi'nin dini buyruklar karşısındaki tutumunda başkaca nedenleri de gözönünde tutmak gerek. Bektaşi'nin kanına dokunan, kulların bu çeşitten hizmetlerinde, insanı yüceltici, ruhunu arıtıcı birer araç değil, türlü kabahatlerin gerisinde gizlendiği bir göstermelik, en azından da mutlu kişiler için bu dünyadaki rahat ömürlerinin bir benzeri olan bir "ahiret"i peşin para ile sağlamak gibi çıkarlı bir hesap sezinlemesidir.

Bektaşi, Müslümanlığın, şarap ve benzeri sarhoş edici içkilerin (veya başka maddelerin) yasağını da hiçe sayar. Bunların, yeryüzünde yayılmış eski, yeni birçok dinlerin türlü ayin ve erkânlarındaki yerlerini ve önemlerini biliyoruz. Bektaşi törenlerine de şarap ve benzer şeylerle ilgili göreneklerin, İslam-öncesi veya İslam-dışı dinlerden sızmış olduğu düşünülebilir. Bununla beraber fıkralardaki keyif ehli Bektaşi'nin haram içkilerle ilgili davranışlarında "talkın verip salkım yutanlar"ın ayıplarını yüzlerine vurmak istediğini görmelidir. Halk göreneklerinde, içkinin esritici etkisiyle insanların iyi ve kötü eğilimlerinin yanılmaz bir sınamadan geçirilebileceği kanısı, belki de şaraplı Bektaşi törenlerinden gelmedir. Hikâyelerin pek çoğu, yerilmesi gerekenin şarap değil, onun etkisiyle dışarı tepen azgın, sapık içgüdüler olduğunu anlatmak ister.

Bektaşi fıkralarının sosyal yergi niteliğine örnek olarak okuyucunun dikkatini "hülle" hikâyesine çekmek isterim. Burada eski medeni hukukun da keskin bir tenkidi yapılmıştır. Müslüman yasası karı-koca ilişkilerinde boşama hakkını erkeğe tanırdı. Kimi boşanma hallerinde ise erkek, haksızlık ettiğini anlayıp pişmanlık da duysa, eski karısı ile nikâhını tazeleyebilmek için kadının, geçici bir nikâhla bir başkasına varıp sonra da ondan boşanması gerekirdi. Bu geçici kocalara "hülleci" derlerdi. Bektaşi o fıkrada hüllecinin koynuna, bir gece için de olsa, suçsuz kadın yerine beyinsiz kocanın verilmesi gerektiği yargısı ile meseleyi kestirip atıyor.

Fıkralar çoğu zaman da, gene namaz, oruç gibi dini buyrukları bir vesile sayarak, tüm insanlığın yaralarından birine parmak basar. İşte, örneğin, mübarek ramazan ayında, evine, çoluk çocuğuna beklediği bol, seçkin azıkları götürememenin çaresizliği içinde, fukara Bektaşi, elinde boş zembille çarşıda dolaşırken rastladığı zengin Yahudiye: "Al şu zembili. Sen doldur, orucu da sen tut," diyor. Bir başka Bektaşi, ramazanda güpegündüz karnını doyururken yakalanıp tartaklanınca: "On bir ay aç gezerim, halimi sormazlar da, bir gün karnımı doyurdum

diye yapmadıklarını koymazlar," diye şaşar kalır. Bu nükteler, tatlı gülümsemeleri altında pek acı gerçekler gizliyorlar.

Yukarıdan beri sözünü ettiğimiz nüktelerin hepsinin Bektaşi dervişlerinin ağzından çıkmış, o fıkraların anlattıkları olayların onların başından geçmiş olduğu söylenemez. Anadolu köy ve kasabalarında yaşayan ve inanışlarında Bektaşi tarikatının görüşleriyle birleşen Alevi-Kızılbaş, Tahtacı, Çepni vb. toplulukları da, çok defa, Bektaşi diye anılır; bunlar hakkında da halk içinde Bektaşi fıkralarına benzer şeyler anlatılır. Ama, şunu da unutmamalı ki bütün bu çeşit hikâyelerin "Bektaşi"si, "Tahtacı"sı, "Kızılbaş"ı... Türk halkının ince zekâsını ve sağduyusunu temsil eden bir "tip" olmuştur; onun, birtakım konularda, başka adlarla da anılan halk tipleriyle ortak davranış ve düşünceler belirtmesine şaşmamak gerekir.

Pek çok nükteleri Bektaşi, Nasreddin Hoca ile paylaşmıştır. Örneğin Bektaşi'nin: "Fırıncıdan al, bakkala ver," diyerek, bir haksızlığın giderilmesi için Tanrı'ya pratik bir yol göstererek işin içinden sıyrılması; "Tanrı misafiriyim" diye evine gelen adama caminin yolunu göstermesi; münasebetsiz bir yerde kazılmış olan çukura düşmesi üzerine kendisini dikkatsizliğinden, tedbirsizliğinden vb. tenkit edenlere: "Çukuru kazanın hiç mi suçu yok?" karşılığını vermesi; Tanrı'dan binecek bir şey istediği yorgun bir anında, zorba sipahinin genç tayını taşımak zorunda kalması; ramazanda rakı içtiği için yüz sopa cezasını uygulamaya kalkan Yeniçeri Ağasına: "Ya hiç sopa yememişsin, ya da sayı bilmiyorsun," demesi; pekmezinden çokça içen Bektaşi'ye: "Fazla içme, için yanar," diye öğüt veren hasise, "Allah kimin içinin yandığını bilir," karşılığını vermesi... Kimi tıpkısı tıpkısına, kimi de ufak tefek farklarla Nasreddin Hoca için de anlatılır.

Bektaşi'nin, bir fıkrada, Mısır Hıdivinin bir adamını debdebe ve tantanalı bir alayla geçerken görünce, Tanrı'ya dönerek: "Bir kendi kuluna bak, bir de Hıdivin kuluna" yollu şakası, XVI. yüzyıl Osmanlı

yazarlarından Lâmi'i'nin Latâ'if adlı kitabında Hoca Amîd adlı varlıklı bir kişi ile onun kulu hakkında "bir divânenin sözleri" olarak anlatılır. Bu hikâyenin en eski şekli ise XIII. yüzyıla Mevlâna Celâleddin'in Mesnevisine kadar çıkar.

Bir Bektaşi fıkrası, "en güzel rüyayı görenin baklavayı yemesi" üzerinde anlaştıktan sonra Bektaşi'nin arkadaşları Mevlevi ile Softa'yı nasıl bir oyunla atlattığını anlatır. Bu konu, birçok milletlerin folklorunda yaygındır; Besarabya Gagavuzlarının ve Sibirya Tatarlarının sözlü geleneklerinde de yaşar. Hikâyenin bizce bilinen en eski anlatması XIII. yüzyılda, Âşık Paşa'nın küçük bir "mesnevi"sinde yazıya geçmiştir.

Eski yazma "lâtife" kitaplarında Bektaşi'nin yerini başka tarikatlardan dervişler (örneğin "Kalender"ler), ya da sözlerinde esrarlı anlamların, kişiliklerinde ermişliğin bulunduğuna halkın inandığı "meczup" kişiler alır. Kimi kitaplarda ise, sağlam Müslümanı yadırgatıcı davranışların sorumluluğu "Rafızî" lere yükletilir. Rafızî, bilindiği gibi, Sünni İslamın inanış ve törelerine uymayan, sapmış ("hérétique") anlamında da kullanılan bir sözcüktür. Gene bu kitaplara geçmiş kimi hikâyelerde ise, Müslüman törelerini önemsemeyen kişiler "Türkmen" adıyla gösterilir. Daha yakın çağların sözlü geleneğinde "Yörük"ler, "Köylü"ler, "Tahtacı"lar... hakkında Bektaşi'ninkilere pek benzeyen tuhaf hikâyeler anlatılır... Ayrı ayrı adlar taşısalar da bunların hepsi başka başka zaman ve çevrelerin şartlandırdığı belli belirsiz çizgilerle birbirinden ayrılan, ama hep aynı bir düşünüş geleneğinin temsilcisi kişilerdir.

Lâmi'i'nin, yukarıda sözünü ettiğimiz Latâ'if kitabında bir fıkraya rastlıyoruz. Burada Kaygusuz'un, kendisinden, gözlerinin büyütülmesi için bir "himmet" isteyen (bir keramet bekleyen) Tatar gencine verdiği karşılık anlatılır. Bunda tamamiyle Bektaşi fıkralarının edasını buluruz. Kaygusuz Abdal, Bektaşi şiirine özgü çeşniyi getirdiği gibi, Bektaşi fıkralarının ilk örneklerine de girmekle, bu türlü hikâyelerin

en eskilerini XVI. yüzyıla, belki XV. yüzyıla çıkarma olanağını sağlıyor.

Kimi fıkraların gülümsetici bir nükte kılığına girmeden, Tanrı vergisi olağanüstü ve akıldışı bir güç sayesinde gösterilmiş kerametleri anlatan menkabeler olduğu kanısındayım. Bu oluşumun bir örneğini Bektaşi'nin koltuğunda rakı dolu şişe ile giderken Yeniçeri Ağasına yakalandığını anlatan fıkrada buluruz. Bektaşi, şişedekinin rakı değil, su olduğunu savunur. Eski bir kaynakta bu hikâyenin benzeri macera Halife Ömer'le içki düşkünü bir delikanlı arasında geçer. Üstünde şaraplayakalanangenç, Ömer'e kabın içindekinin sirke olduğu yolunda karşılık verirken, içinden de, "Tanrım, benim yüzümü kara çıkarma..." diye yakarır. Bu içten yalvarış Tanrı katına ulaşır. Gerçekten de kabın içindeki şarap sirke oluvermiştir. Tabii, bir mucizeyi anlatan bu menkabenin bitişi, Bektaşi fıkrasınınkinden çok farklı olacaktır: Delikanlı bir daha ağzına şarap koymaya tövbe edecektir...

Bektaşi, yeri gelince kendi kusurlarını ve sürçmelerini de nüktelerine konu yapar. Nasreddin Hoca gibi onun da, başkalarına yöneltilmiş tenkitlerine güçlülük veren bu cesaretidir.

Yaşamayı seven, dünyanın nimetlerinden yararlanmayı insan için kutsal bir hak bilen fıkraların Bektaşisi, dünyamızla ilgili her şeyi hakir sayan "mistik" düşünüşten çok, günümüz insanının gerçekçi ve insanın değerini yüceltme çabasında olan tutumuna yakındır. Ama canına cefa etmeyi sevmemesi, ölüme bir kurtuluş gibi kollarını açmaması, Bektaşi'nin ölümü soğukkanlı karşılamasına, onunla şaka etmek cesaretini göstermesine de engel olmaz.

Bektaşi fıkraları içinde, başka milletlerin sözlü anlatı ürünleri ile ortak temalar bulunmakla beraber, sadece Türkçenin özelliklerinden yararlanarak meydana gelmiş zekâ oyunları da az değildir; bunlar arasında çok incelerine de rastlarız. Böylelerin başka dile aktarılması imkânsızdır; çoğu da Bektaşi'ye özgü neşeyi, havayı verirler; örneğin, "Ben bir fakir adamım, rakı bulur rakı içerim, and bulur and içerim..." karşılığı ile karşısındakileri nasıl susturduğunu anlatan hikâye gibi.

Fıkralardaki olayların tümünün gerçekten Bektaşi dervişlerin başından geçmiş şeyler olmayıp, onların hal ve şanlarına yakıştırılarak yaratılmış, hayal ürünü birçok fıkralar bulunabileceğine tanık niteliğinde metinler vardır; bunların kuruluşları, konuları, içlerinde anlatılanların "gerçekten olmuş" şeyler olmadığını belirtir. Örneğin, şu güzel hikâye: Kıyamet kopmuş... Bektaşi'nin günahı pek çok, sırtında taşıyamayacağı kadar çok... Arabaya yüklemiş günahlarını, Bektaşi de çıkmış tepesine oturmuş. Sırtına kendi günahlarını yüklenmiş, ıhlaya tıslaya giden birine rastlıyor yolda: "Getir, diyor, ben nasıl olsa arabadayım, seninkileri de yükle benimkilerin üzerine." Belli ki bu hikâye bir "hayal" oyunudur. Ama bu ve bunun gibi, belli bir kişinin başından geçmeyip, "uydurulmuş" olduğu kestirilebilen fıkraların yaratıcıları arasında, herhalde Bektaşiler de vardı. Bunların bir bölümü ise, Bektaşilere düşüncelerinde yakınlık bulanların yarattıkları şeylerdir.

Bektaşilerin düşünüş ve görüşlerine karşıt çevrelerde yaratılmış hikâyelerin var olduğu da düşünülebilir. Ama, Bektaşi fıkralarının derlendiği kitaplarda bunlara rastlamıyoruz. Bu kitaplar oldukça yenidir ve derleyicileri, halk içinde dolaşan fıkralardan Bektaşi'ye yakışmayanları seçip atmaya dikkat etmiş olmalıdırlar. Ama, örneğin Tahtacılarla, Yörüklerle ilgili fıkralar içinde, onları yermek maksadıyla anlatılmış olanların bulunduğunu görünce, aynı şeyin Bektaşiler hakkında da yapılmış olacağını kestiriyoruz.

Bektaşi fıkraları, Türk folklorunun bu tür dışında kalan başka ürünleri gibi, meydana geldikleri ve yayıldıkları çevrelerin şartlarına göre değişikliklere uğrayarak gelişmişler ve gelişmektedirler. Turistlerin bir camiyi görme meraklarını Bektaşi'nin pek tuhaf buluşunu; Kadıköy vapurunda bir genç "matmazel"in cigara içişini anlatanlar, ve benzerleri herhalde oldukça yeni, belki de Bektaşilerle hiç ilgisi olmayan hikâyelerdir.

Dinle dünya işlerini birbirine karıştıranların, Tanrı'nın işlerine

sık sık karışanların, onunla insan arasına girerek hem onu, hem de insanları durmadan taciz edenlerin Bektaşi'den alacakları pek çok dersler var. Ve Bektaşi, günümüzde de, düşünce özgürlüğüne susamış ve türlü bağnazlıkların baskısından bunalmış olanlara, tatlı hikâyelerinin gerisinden gülümser ve iyimser yüzüyle seslenmektedir.

1943 yılında yayımlanmış bir yazımın sonunda "... Şimdiye kadar fıkra külliyatları memleketimizde dikkatsiz, itinasız ve zevksiz baskılar halinde basılagelmiştir. Hiçbir iyi sanatkâr bunları ele alıp işlememiştir. Mevzuları ve nükteleri bakımından eşsiz Türk fıkraları, yazık ki, günden güne bozulan halk kitapları halinde yaşamaya çalışıyorlar. Halk fıkraları, halkın psikolojisinden, zihniyetinden, insanların birbirlerini nasıl gördüklerinden bize çok şeyler öğretecek mahiyettedir. Onları toplamalı, güzel kitaplar halinde bastırmalı, okumalı ve okutmalıyız," diyordum.

1943 yılından beri, Türk halk mizahının bu güzel ürünlerini kaynağında derleme yolunda yapılan çalışmalar pek önemli sayılamaz. Eski yazınımızın bu türden eserleri olan Latâ'if kitapları da, eskisi gibi, yazma halinde, kitaplıklarda uyuklamaktadır. Ama, çağımız yazarlarından, sayıları henüz pek az da olsa, Türk halk fıkralarını günümüzün güzel Türkçesiyle anlatma denemesini göze alanlar çıktı 1943'ten bu yana... Bu arada, Abdülbâki Gölpınarlı'nın, Eflâtun Cem Güney'in, Orhan Veli'nin Nasreddin Hoca hikâyeleri işlemelerini anmak isterim. Aziz Nesin de Nasreddin Hoca fıkralarını, kendine göre bir anlatışla, işlemek ve yayımlamak niyetindedir. Onun, çeşitli kitaplarına serpilmiş, örneğin, Yeşil Renkli Namus Gazı adlı kitabında "Bizim Köyün Deliler Baladı" başlığını taşıyan seri hikâyeler, "fıkra" türüne girmemekle beraber, halkın sosyal tenkit ve yergi alanındaki yaratmalarının önemli ürünleridir ve Aziz Nesin, bunları büyük başarı ile işlemiştir.

Oğuz Tansel ile Metin Eloğlu, Bektaşi fıkraları üzerinde denemelere girişerek, bu çığırda yeni bir adım atıyorlar. Onlara bu hayırlı

işlerinde başarılar dilerken, emeklerinin boşa gitmeyeceğine, kendileri gibi başka yazarlarımızın da bu konuya ilerde gene döneceklerine inancımı belirtmek isterim. Ahmet Halit Yaşaroğlu'nun, şükranla anacağım derlemesi; 250 hikâyeyi bir araya getiren bu kitap, elimizde bulunan en zengin ve en güvenilir kaynaktır. Umarım ki Bektaşi fıkralarını, memleketin her bölgesinde derleyip yayımlamaya hevesliler çıkacak ve bu türden halk yaratmaları yitip gitmeden, onları geleneklerimizin hazinesine armağan edeceklerdir.

Prof. Pertev N. Boratav

Bektaşi Dedikleri

YÜZPARA

Şu ölümlü dünyada işi-iş'lerden biri,
Yoksul Bektaşi'ye –her nasılsa– yüzparacık verir;
O da "Eyvallah" deyip, kırar kirişi...
Beriki bir cakayla ardından seslenir:
"Soluğu meyhanede alacaksın değil mi, Baba?"
Tuzukurunun densizliği işte, başka ne denir...
"A eli açık sultanım, yüzparayla da Hicaz'a gidilmez a!"

ZORBALIK

Ramazan günlerinden birinde
Yan gelip kahve peykesine, Bektaşi,
Nargilesini tokurdata tokurdata,
Keyf çatıp düş kurarmış gönlünce.
Ansızın bir subaşı dalmış içeri,
Başlamış Baba'yı paylamaya:
"Bre adam, sen Müslüman değil misin?
"Yoksa!.." gibilerden basmış zılgıdı.
Öteki, süklüm püklüm, "Müslümanım," diyebilmiş.
"Ne zamandan beri?" diye asılmış zorba.
"Kalû belâdan beri," demiş Baba.
"O da ne demek be adam?" diye üsteleyince,
Bektaşi omuz silkmiş, dayatmış yiğitçe:
"Kalû ben, belâ sen, nerden geldin başıma?
"Bozdun düşümü, çek git işine!"

DÜNYA EVİ

Baş göz olmayı usuna takmış delikanlıdan biri,
Sevip, saydığı Bektaşi Babası'na açmış derdini;
Ne tür bir eksik etek seçsin ki, kimseye
Ne tedirginliği olsun, ne de mutsuz kılsın kendini?
Baba, sakalını değirmende ağartmamışlara vergi
Bir bilgiçlikle, başlamış sayıp dökmeye:

"Güzelini seçsen... Kıskançlıktan ömrün törpülenir;
"Çirkinin ise yöresi çöplükte çergi;
"Yoksulunu alsan... Onu doyurup, donatmak güç;
"Zenginin böbürü, tafrası salt sana hörgüç...
"İşte, bunlardan gayrısına, evladım, helal denir!"

BOZUM

Bektaşi canlarından biri,
Meyhanenin, cadde üzerindeki
Penceresi önüne kurulur,
Atıştırıp içmeye başlar.
Onu gören bir dili uzun:
“Baba efendi, başınızda sarık var,
“Gelip geçen görüyor sizi,
“Arkada, kapalıca bir yere
“Çekilip içseniz daha iyi...”
Diye öğüt vermeye kalkar.
Bozuverir Bektaşi, gevezeyi:
“O senin dediğin ramazanda olur,
“Erenler, hırsızlık etmiyoruz ki...”

ÇÖZÜM

Hocayla Bektaşi yol arkadaşı olurlar,
Birinin beygiri, ötekinin de eşeği var.
Bir konak gidip çayırlıkta dururlar,
Orada gecelemeye karar verirler.
Hayvanları otlarken onlar da yemek yerler.
Gelip yüklenince dağca, tatlı bir uyku:
"Tanrım, der hoca, beygirimi koru!"
"Şeyhim, der Bektaşi, benimki de bu!"
"Kuzum, günaha giriyorsun, Tanrı'ya emanet eyle."
Derse de, Bektaşi oralı olmaz.
Güvenle yatıp dalarlar uyku denizine.
Sabahleyin baksalar ki beygir yok,
Bektaşi'nin eşeği kuzuca otlayıp durur.
"Bu nasıl iş, der hoca, Tanrı emanetim gitmiş!"
"A sultanım, der Bektaşi, niye şaştın buna,
"Tanrı'nın kulu yalnız sen değilsin;
"Halbuki şeyhimin biricik dervişiyim ben,
"Eşeğimi bekledi, sabaha dek, bu yüzden!"

HÜLLE

Evli barklı biri, her nedense,
Karısını "üçle dokuzla" boşar.
Ok yaydan çıkınca pişman olur,
Nikâh tazelemek için imama koşar.
İmam, olayı dinledikten sonra,
Hülle gerektiğini anlatır adama.
Bir softa bulup girişirler pazarlığa.
Bektaşi bu haksızlığa pek bozulur:
"Be imanım, der, şu boşanmada
"Kadıncağızın hiçbir suçu yok.
"Kocası olacak beyinsizi yatırın softayla
"Düşünmeden böyle haltlar etmez bir daha!"

YOLCU

Oruç yerken yakalamışlar Bektaşi'yi,
Yaka paça, yargıç önüne...
Tanıklar, falan fıstık, horozlanmış öteki:
"Behey cin çarpası, niye oruç tutmazsın?"
Bizimki hiç istifini bozmadan:
"Yolcuyum demiş, kurusun huyum..."
Tanıklardan bir işgüzar hemen atılmış:
"Bildim bileli kasabadan çıkmamıştır, efendim."
Bektaşi'nin yalancıktan kaşları çatılmış:
"Benim yolculuğum karşı köye değil ki,
"Ben öbür dünya yolcusuyum!"

BAKLAYI ÇIKAR

Ağzı pek bozuk bir Bektaşi dervişi,
Huy edinir sövüp savmayı
Yola getiremeyince öğüdü, azarlaması.
Şeyhi, uygulatır bulduğu son çareyi:
“Derviş Ahmet, bunu, dilinin altında sakla
“Hiç sövmezsin,der, ağzında bulundukça.”
Derviş sövmez olur, Şeyh sevinir başarısına.
Günlerden bir gün yolda giderlerken
Ahmak ıslatan yağmuru başlar sıklaşmaya.
Tam o sıra, pencereden bir kız:
“Şeyh efendi, der, biraz durur musunuz?”
Şeyhle dervişi “belki bir şey soracaklar” diye
Yağmur altında beklerler bir süre.
Kapıyı çalıp soracaklarında, pencereden:
“Gurk tavuğu yatıracaktık kuluçkaya,
“Piliçler tepeli çıkarmış bakınca kavukluya,
“Anam sizi gördü, bu yüzden beklettik,
“Kusura bakmayın efendim...” deyince,
Sırsıklam olan Baba’nın kanı sıçrar beynine:
“Kuzum, derviş Ahmet, işte tam sırası,
“Haydi, der, çıkar ağzından baklayı!”

ELBETTE

Ramazana mı varsın, Bayrama mı? demişler;
Bektaşi kül yutar mı, çakıvermiş dalgayı...
Şöyle bir ölçüp biçmiş kocaman ay'ı;
Yok iftarıydı, yok sahuruydu, daha da neler...
"Ayol, bilmeyecek ne var bunda;
"Hangi sofraya çöksen, düğün çorbasından tut da,
"Tas kebabına, irmik helvasına kadar.
"Çerkestavuğu, hünkârbeğendi de olur bazan;
"Pufböreği, tulumpeyniri ve de reçel...
"Bayram dediğin üç günde geçer;
"Canımın içi elbette bir ay Ramazan!"

SONRA DÜŞÜNÜRÜZ

Bir kurban bayramı, Bektaşi, sabah erkence Mahmurluk
bozmak için yolu, yöntemince
Başlamış çekmeye şarabı.
Namaza koşan bir softa, boğa boyunlu,
Görünce elinde kadehiyle onu;
Bağnazlık damarı kabarmış,
Yummuş gözünü, açmış ağzını:
"Behey Tanrı'dan korkmaz,
"Kuldan utanmaz zındık herif!
"Kutsal günde halk camiye koşarken,
"Hiç sıkılmaz mısın günah işlemekten?"
Diye döktüredursun...
Soğukkanlı Bektaşi yuvarlamış kadehi:
"Hocam, hele anlat, öfkelenme,
"O kutsal gün dediğin de ne?"
"Bu uğurlu günde hacılar Arafat'a çıkar,
"Tanrı evine yüz sürer..."
Gibilerden başlar söylevine.
Bektaşi kadehi dikip, sözünü keser:
"Aman hocam, çok tuhafsın,
"Arafat nerde, biz nerede!
"Onu da düşünürüz Hacca gidende!"

ŞAŞKINLIK

Bektaşi, camiye gider bu kez de;
Yerinde tökezletmek ister yobazları.
Gürül gürül yakarı başlar namaz bitiminde.
Baba'yla diz dize oturan partal kişi,
Sayrıklı enez, sakatın biri,
Umar bütün dertlerden kurtulmayı,
Tüm organlarını döne döne sayar,
Bir türlü bitip tükenmez yakarıları.
Baba, bu yılan öyküsünden usanınca,
Acı gerçeği kor ortaya:
"Be kafasız, göğe el açmak neye yarar?
"O yalvardığın bu işlerle uğraşsa,
"Seni onaracağına, tutup bir yenisini yapar!"

ÖZÜR

Bektaşilerden, susamlı simit sever birine,
Tebelleş olmuşlar ikindileyin:
“Yürü bakalım yargıç önüne, önünü de ilikle e mi?”
Öfke hep topuğunda zaten Devletlinin:
“Ulan, göz göre göre oruç yenir mi?”
“Yo, özrüm var, hoş görüle...”
“Özrün de ne?”
“Hastayım.”
Kuşkuyla üstelemiş Yargıç:
“Hastalığın neymiş bakalım?”
“Açım aç... Açım!”

TANITLAMA

Aymaz durmadan bastığı dalı keser.
Hocanın biri; konuşması gereği, camide,
Tanrı'yı anlatmaya başlar:
"O, evrenin iyesi, görür her şeyi,
"Ne sağdadır ne solda, ne yerdedir ne gökte;
"Ne üsttedir ne altta, ne erkektir ne dişi;
"Yemez, içmez, doğmadı, doğurmaz..." deyince
Doğrulup çıkışır topluluğa Bektaşi:
"Yoktur, dedim diye, geçende
"Bana, yapmadığınızı bırakmadınız.
"Hoca da 'yok' diyor, duydunuz işte,
"Ona hiç sesinizi çıkarmazsınız!.."

KAÇAMAKLI

Saçı, sakalı ağarmış yaşlı bir Bektaşi'yi,
Sarhoş diye tutup kadıya götürürler
Tepesi atar bağnazın, şimşeklenir gözleri:
"Bu yaşta içiyorsun hâlâ o pis şeyi,
"Hiç yakışmıyor yaşına başına;
"Sakalından da sızıyor, utanmadan
"Haram olduğunu bilmiyor musun?"
Diyerek tepinir. Söz sırası Bektaşi'ye gelince:
"Kuruyası ellerim titriyor durmadan,
"Boşa gidermem damlasını yoksa.
"Helal mi sanki sırtınızdaki ibrişim kaftan?"
"Bunun içine pamuk katarlar" der kadı.
Bektaşi:"Doğru adam nerde bu dünyada!
"Şaraba da su katıyorlar yarı yarıya."

ZÜĞÜRTLÜK

Bektaşi, her nasılsa uğradığı bir camide,
Sıra duaya gelince, kendini kapıp koyvermiş:
"Tanrım, bana tez elden bir rakı parası..." diye.
Yanı başındaki de durmadan: "Bana din, iman bağışla..." dermiş
Neyse, namaz-niyaz bitimi, avluda yapışmış Bektaşi'ye:
"Behey cehennemlik herif, behey zehir zıkkım içesi;
"Utanmıyor musun Tanrı'dan rakı parası dilenmeye?"
Bektaşi iteleyivermiş bunu, kaykılmış fesi:
"Hele azıcık uslu gel, tosun!
"O ille de bir şeylerden yoksun kılmış herkesi;
"Züğürt avuntusu işte, boyna ister dururuz;
"Kimi sırtına samur kürk, kimi de kuru ekmeğine tuz...
"Yani kullar hep diler kendinden esirgeneni!
"Eh, nesi eksilir şöyle bir damacana rakıyla sustursa beni,
"Bak, sende de din, iman yokmuş, onu istiyorsun!"

KARIŞMAYIZ

İçki içmenin yasaklandığı yıllarda,
Bektaşi, bir şişe rakı koyup cübbesinin altına,
Döne dolaşa kıvranır, içecek bir yer arar.
Yerden bitmişçe, Yeniçeri Ağası çıkar karşısına:
"Erenler, cübbenin altında sakladığın da ne?
"Aç da görelim bir kez hele..."
Diyerek sıkıştırır Baba'yı, zorlar.
Bektaşi açınca cübbeyi, şişe ortaya çıkar.
İşin sarpa sardığını anlayan Baba
Şişeyi eline alıp konuşmaya başlar:
"Şu suyu rakı yap ey canım şişe!" deyince
"Bu, önemli bir ustalık değil" der, Ağa;
"Şuradaki yangını git de söndürüver."
"Yok be imanım!" diyerek sözü Bektaşi alır:
"Onu tulumbacılar bilir, biz karışmayız ateşe!"

AND

Bektaşi'yi rakı içiyor diye yakalayıp,
Kadıya götürür bir mahalle halkı:
"Öğüt, zılgıt vız geldi buna;
"Sonunda and içirdik, o da boşuna!"
"Öyle mi?" diye sorar kadı; "Hem günah, hem ayıp!"
Bektaşi de der ki: "A efendim,
"Ben yoksulun biriyim;
"Rakı olursa rakı,
"And olursa, and içerim..."

YÜZSÜZ

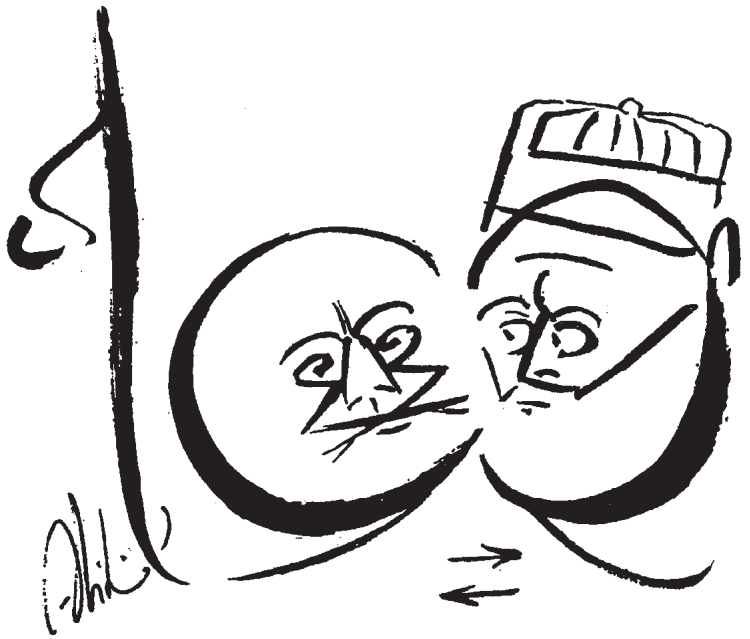
Kalabalık içinde ikiyüzlünün biri,
Dini bütün göstermek ister kendini:
“Kavuşacağız on bir ayın sultanına,
“Kutsal ramazan geliyor bir gün sonra.
“Artık oruç tutacağız...” der demez
Bektaşi alır sözü: “Beklemeyin boşuna,
“Ben geçen yıl yedim onu, bir daha gelmez!”

KÖPRÜ

Yayan yapıldak memleketine dönerken garibin biri,
Yolu Bektaşi köylüğüne düşer, tam da ramazan...
Bakar su başında bir sürü koyun, keçi;
Ve de gölgelikte çubuğunu tüttürüyor yaşlı bir çoban. Bu göz önü tiryakiliğe ilkten şaşar oğlan,
Sorar:
"Dede emmi, bu köye ramazan gelmedi mi?"
Çevrede şöyle bir göz gezdirir pişkin Bektaşi:
"A garibim, der; şu gördüğün viran köprüden
"Koskoca ramazan hiç geçebilir mi ki;
"Bizim kuzucuklar bile zor geçiyor oradan..."

YORDAMSIZ

Bektaşi bir gün küçük işine daralır,
Çaresiz, soluğu cami avlusunda alır,
Yapar işini, ivediyle dışarı çıkar.
Baba'nın önünü iliklediğini gören bir yobaz:
"Bre Tanrı'dan korkmaz, kuldan utanmaz!
"Bari istibra et de temizlen," der demez,
Bektaşi, adamın ağzını bir güzel tıkar:
"O, molla bilmemnesi değil, oynamaya gelmez."

DEĞİŞ TOKUŞ

Soğuk bir kış gecesi saat bir sularında,
Bektaşi'nin kapısını uğrular söküp götürür.
Bizimki ölü gibi, en tatlı uykularında...
Sabahleyin uyanır, baksa ki, kapı yok yerinde.
Konuya komşuya sorar, "Gördük" diyen olmaz.
Kış kıyamet, kapısız evde oturulmaz.
Bektaşi, en güzel çareyi bulur kendince:
Gidip mahalle camisinin kapısını söker,
Sırtlayıp getirir, takar çalınanın yerine.
Durumu gören komşuları sorunca:
"Uğruları o görmüştür nasıl olsa,
"Onlardan alıp kapıyı taksın kendi evine!"

KEVSER ŞARABI

Çenesi düşük bir hoca, hem de ramazan günü,
Ballandıra ballandıra sayıp dökermiş:
“Kevser şarabının tadı şöyle, rengi böyle,
“Şöyle esritir, böyle diriltir,
“Ve de yanında cana can katan bin bir yemiş...
“Cennetlik olanlar yaşayacak o düğünü!
“Şu ölümlü dünyayı aç, çıplak geçiştirseniz de olur;
“Aşksız meşksiz,
“Saraysız köşksüz,
“İtile kakıla,
“Eğile büküle,
“İnancını yitirmeyip de sabredenlere
“İncik boncuk kadehlerle,
“Hazret-i Ali eliyle sunulur...”
Şöyle bir düşünür Bektaşi:
Yahu o dediğin kişi,
Ne geldi, ne de gelir yeryüzüne;
En iyisi, doldur doldur kendin iç, ya Ali,
Boşu boşuna bekleyeceğine!

KESTİRME

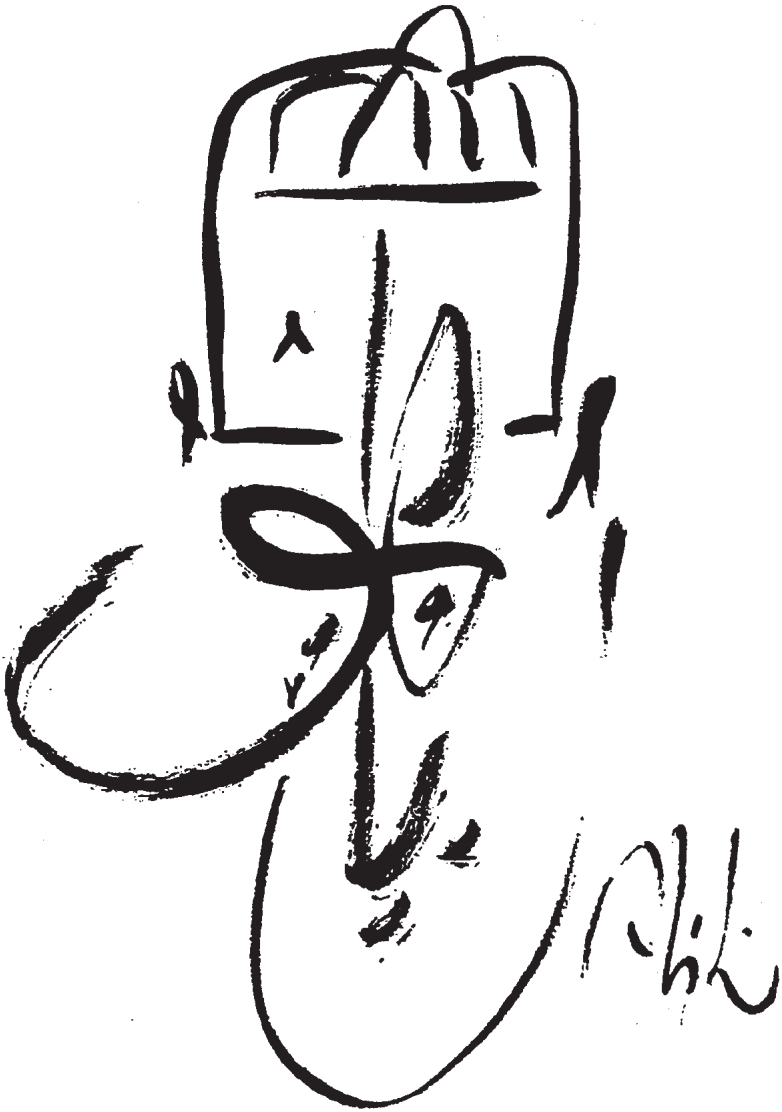
Üzümün çöpü var, armudun sapı.
Bu eve girilmez, şunda yok kapı.
Bektaşi evlenme işinde ince eler sık dokur.
Yıllar yel gibi geçer, dayar kırkına merdiven;
Yakınları, durmadan bu konuya getirip sözü:
“Erenler, durumun iyi, sağlığın yerinde,
“Artık uzun etme de evlen...”
Deyince, Bektaşi’nin buruşur yüzü:
“Çevreye özenle bakıyorum şöyle;
“Ne kocası olmayı isteyebileceğim bir kadıncık,
“Ne de babası olmayı isteyebileceğim bir çocuk
“Gördüm. Bu kanımda yok yalan,
“Şu koşullar içinde evlenmez usu olan.”

KART AĞAÇ

Hocamsı biri: “Behey” demiş Bektaşi’ye,
“Namaz kılmıyorsun hadi;
“Orucu da mı unuttun? Bu ne iş?”
“Özrüm büyük hocaefendi,
“Ama ağacı yaşken eğitmemişler işte...” deyip geçmiş.
Beriki koyverir mi, seslenmiş ardından:
“Hele 30 gün katlanıver be adam,
“Bak bir daha bırakabilir misin!”
Bu öğüt karşısında Bektaşi’cik ne desin?
Hem yürür, hem söylenirmiş:
“Sen üç güncük boşlayıver de hele,
“Bak bir daha kılabilir misin!”

YÖNTEMLİ

Hep varlıklı mı yapacak gezginliği!?
Bikez de Bektaşi düşer yollara!
Yorgun argın ulaşır bir kente, bilmediği;
Sorar karşısına ilk çıkan adama:
"Erenler, dergah ne yanda ola?"
Adam uzun uzun anlatmaya başlar:
"Şurdan gider, sola saparsın,
"Yokuşu çıkınca, tepede düzlük var..."
Tanım uzadıkça, tükenir Baba'nın sabrı:
"Kuzum, meyhaneye çıkmaz mı orası?"
Deyince, saf adam gösterip soldaki yolu,
Meyhaneyi gösteriverir eliyle.
Baba, bir boyun kırar "eyvallah" diye
Yönelir oraya dosdoğru.

ZEYREKLİK

Avcılığıyla ün salan Dördüncü Mehmet,
Hiç boşa atmazmış, uçana, kaçana.
Bir gün, ala sabah, yine ava çıkar,
Akşama dek tüm attıkları karavana.
Bunun nedenini ilk gördüğü uğursuza yıkar.
Av dönüşünde, adamlarına öfkeyle tanımlar:
"Kamburumsu biri, biz konaktan çıkarken,
"Yalpalayarak geçmişti önümüzden,
"O adamı, der, bulup getirin tezinden." Karakullukçular tanırlar Hamza Baba'yı,
Bulup götürürler Hakanın önüne.
"Ta kendisi! der, Bektaşi'yi görünce.
"Hemen götürüp kellesini vurun,
"Yaşaması gerekmez, böyle uğursuzun!"
Bektaşi, baksa ki, pabuç çok pahalı:
"Hakanım, der, kim uğursuz? Düşünelim hele:
"Bu sabah, birbirimizi gördük karşılıklı,
"Siz avlanamadınız, benimse gidiyor kelle!"
Avcı Mehmet'in öfkesi geçer, beğenir yorumu. Bağışlar, bir kese altınla uğurlar onu.

EŞEK

Oduncu bir Bektaşi, dağdan inerken pazara;
Hani hayvancağız da öldü ölecek, bindiği...
Karşıdan iki tacir sökün eder bir ara;
Hadi işletelim, derler, şu zındığı:
"Senin eşşoğlusu böyle ne düşünüp duruyor?"
Bektaşi sürüp gider, ağızlarının payını verip:
"Odun taşımaktan bıktı da garip,
"Kasabada bir dükkân açmayı kuruyor..."

ŞENLİK

Başimam olduğunda Cemalettin Efendi,
Ramazan yirmi dokuz çekmiş, nedeni belli!
Yıldızbakıcının yanlış hesabından,
Ertesi yıl da yirmi sekiz sürmüş ramazan.
Bunun üzerine, Bektaşi; koşmuş katına,
Başimamı etekleyerek başlamış yakarmaya:
"Yaşamınız sağlıklı, sürekli olsun,
"Yirmi yedi yıl daha kalasınız bu işte..."
Gibilerden kalkmış sabunsuz tıraşa.
Dileği sorulunca, Bektaşi:
"Efendimiz başimam olduğunda bir gün,
"Bu yıl da iki gün eksildi ramazan.
"Siz bu yerde kaldığınız sürece,
"Otuzundan da kurtulacağız büsbütün!"

SÜRÜYLE

Yolu Uzunçarşı'ya düşen Bektaşi,
Düşünceli, yorgun adımlarla tutar yokuşu.
Eliboşlar tefe koymak ister onu.
Biri, arkasından "Baba!" diye bağırır.
Bektaşi uyanıp çevresine bakınır.
"Birine benzettim!" der zevzek.
Yürüyünce, "Baba!" diye başkası ünler.
Alay edildiğini anlayan Bektaşi durur:
Var gücüyle "Pezevenk!" diye gürler.
Başlar uzanır, eliboşlar dışarı uğrar.
Bu kez de Bektaşi konuşur gülerek:
"Anlaşılan, der, burada pezevenk sürüsü var!"

TONGA

Ramazan eşiğinde Bektaşi'lerden biri;
Aman ha, yeni ay gözüme ilişiverir... diye
Sımsıkı örtmüş kapıyı, pencereyi;
Sokağa çıktığında da hep gözü yerde...
Körşeytan bu ya, bir su birikintisinde,
Ne görsün ki, ay ışılar!
Şöyle bir yan bakmış gökyüzüne:
"Allem-kallem, beni tongaya bastırdın yine!"

BALLA KAYMAK

Kalabalık içinde zenginin biri
Küçük düşürmek ister Bektaşi'yi,
Konuşur, damdan düşercesine:
"Baba, geçen gün, bir kadınla
"Gidiyordun; kimdi O, söyler misin?"
"Karımdı," der, Bektaşi kaşıyarak kellesini.
"Pasaklı çirkin bir şeydi, kaba saba.
"Nasıl girersin koynuna öylesinin?"
Diyerek, sözü uzatır, üsteler zevzek.
Baba, iteleyiverir kıçının üstüne:
"Sizin karıların koynuna herkes girer,
"Ustalık sayılmaz, bal kaymak yemek!"

TIKIRTI

Usuna esmiş Bektaşi'nin, oruç tutuvermiş ramazan ortasında:
Gel gelelim zor etmiş ikindiyi;
Pilavdı, nohuttu, hoşaftı derken...
Tam da gelinlik kızı merdivenden inerken,
Bakmış, bir sahan tıkırtısı var yemek odasında...
"Kimdir o?" diye seslenmiş, "n'oluyor?"
Baba homurdanmış içerden:
"Senin miskin babandır, başka kim ola ki;
"Alınterinin somununu kaçamak tıkınıyor,
"Sanki halktan çalınmış mal gibi!"

BELKİ

Tuzukurular oturup konuşurlar,
Konu: Toplum ahlakının bozukluğu.
İçlerinden uzak görüşlüsü gösterir sonu:
“Böyle giderse altüst olacak dünya,
“Ulular düşünüp buna bir çare bulsa...”
Deyince, Bektaşi yekinip ayağa kalkar:
“Ne biliyorsunuz, belki altı üstünden iyi çıkar, “Değmez bunca kaygılanmaya!”

SOPA

Bir köye varır ki iki derviş, on bir ayın tek sultanı;
"Biz ramazan imamıyız," deyip, oracığa postu sererler...
El ayak çekildi miydi, oh, kurulsun çilingir sofrası;
İftar deyip, sahur deyip, hababam demlenirler...
İşe bak, kentin kadısı o gece etrafı kolaçanda;
Kör şeytan, yolu bizimkilerin barınağına düşer;
Ümmeti Muhammet kimlere emanet, mübarek ramazanda?
Hele şu iki imama bir ahret sorusu çekeyim, der:
"Sabah namazı kaç rekâttır, erenler?"
Şaşakalır biri, "Üç" der öbürü;
Bir buyruk! Yıkarlar sopanın altına!
Beş vakit namazın hiç noksansız kırk misli;
Yer misin, yemez misin, ha?
Gayrı canını sevenler erenleri tutmasın;
Palaspandıras palamarı çözerler.
Ama, şişik tabanlarda derman ne arasın!
Hemen oracığa çöker biri, der:
"Gel, azıcık dinlenelim be, hısım!"
Öbüründe hâlâ yürek selanik, bigüzel tersler:
"Herifçoğlu teravih'i unutmuştu, hatırlarsa görürsün;
"Bin sopa daha yedin miydi, billah kötürüm olursun..."

PÜSKÜLLÜ BELA

Adamın biri, Bektaşi'ye gelip dert yanar:
"Babaefendi, oğlum hep yalan söyler,
"Ne öğüt alır, ne söz dinler.
"Bir türlü vazgeçiremedik. Ne yapalım?"
Diyerek derdini koyar ortaya, yardım ister.
Bektaşi alır sözü: "Herkes ektiğini biçer.
"Bir evde bir oğlan deyince, akan sular durur.
"Yalancının ektiği yalancı olur. Böyle ortamda
"Onu politikacı yap çabuk yükselir;
"Göreceksin saylav da olur, bakan da."

GÖÇ

Bektaşi Babası, uzun bir yolculukta,
Bir kentte, ışıklı bir konakta geceler.
Sırma elbiseli, pırıl pırıl silahlı büyükler,
Sabah konaktan çıkar, atlanıp ava giderler.
Bektaşi durur mu, sürdürür yolculuğu.
Aradan yıllar geçer... Bektaşi'nin yolu
O büyük kente düşer, konağı bulur:
Işıklı konak karanlık, ahırlar bomboş,
Viran olmaya yüz tutmuş;
Bekçiden sorar bu acıklı durumu.
O, her birini uzun uzun anlatmaya koyulur.
"Öldüler," demeye dili varmaz bir türlü.
Bektaşi dayanamaz, hemen alır sözü:
"Be imanım, bırak şu gevezeliği!
"O büyükler, o güzel atlara binip
"Desene göçtüler temelli!"

GİDERAYAK

İçkiden gayrı sıvı nedir bilmez bir Bektaşi'ye,
Ölüm döşeğinde son isteğini sorarlar:
"Bir yudum su..." der;
"Ama niye?"
"Kişi son nefesinde tüm düşmanlarıyla barışmalı,
"Üstelik yaşarken dostluk edemediklerimizle..."

YAKIŞANI

Ramazandan bir gün önce, yoksul Bektaşi'ye
Bir sepet verir karısı, erzak almasını söyler.
Adamcağız gidip çarşıda dört döner;
Peşin alacak parası yok, isteyemez veresiye.
Bir ara çil çil altınların süslediği
Bir camekân önünde duraksar. Sonra
Dalıp içeri, Yahudi sarrafa uzatır sepeti:
"Yarın ramazan, der, doldur diye verdiler bunu,
"Tam sana göre, hem doldur, hem de tut bakalım
orucu!"

ALTÜST

Cehennem gibi sıcak bir temmuz öğlesinde
Dik bir yokuşu tırmanmak zorunda Bektaşi:
"Ah bir binecek olsa!" diye çevresine bakınır.
Tepeye ulaşmayı gözü kesmez, oracıkta kalır.
Tam o sıra geriden bir atlı yaklaşır yanına,
Al bir kısrak üstünden kulunu göstererek:
"Bu yavru çok körpe, yokuşu çıkamaz,
"Sırtlayıp tepeye dek götürmen gerek,
"Yoksa!" diye kesip atar zorba.
Pirincin taşını ayıklamak düşer Baba'ya:
"Ben üstüne binecek istemiştim, oldu dileğim,
"Darılma da önce ikimiz bir yer değiştirelim."

CAN

II. Mahmud'un bir türlü kanı ısınmamış Bektaşiliğe;
Yumsun-kırpsın, gözüne ilişmesin hiçbiri...
O gün de bastırır bir tekkeyi apansız,
İçerdekiler çil yavrusu, tümü, birer deliğe...
O kargaşalıkta kalakalır yaşlı bir Bektaşi;
Dikilir karşısına padişah, sorar şakasız:
"Baba, canlar nerde? De bakalım..."
"Seni görende can mı kalır, a sultanım!"

SARIK

Ramazan olduğunu bilmezden gelen Bektaşi;
Güpegündüz, iyice bir tütsüler kafayı,
Kalktığı gibi Direkler Arası'na çıkar,
Yalpalayarak dener yol arşınlamayı.
Sarhoşluğu besbelli, bu oyunu kimse yutmaz.
Bektaşi'yi yakaladıkları gibi subaşılar,
Götürüp dikerler kadının önüne.
Baksa ki, Baba'nın ayakları yer tutmaz.
Kadı başlar yine de söylevine:
"Oruç tutmadığın yetmezmiş gibi,
"Bir de kör kütük sokağa çıkarsın,
"Şu başındaki sarıktan olsun utanmalısın!"
Derdemez, ayılır, usunu toplar Baba,
Sarığı çıkarıp koyar cübbesinin altına:
"Buyruğunuz başım üstüne, bitsin davam,
"Kör olayım, bir daha sarık sarmam!"

AYLAK

Aç gözlü, arsız, uyuntunun biri,
Kollar yemek zamanları Bektaşi tekkesini.
“Sofra Ali’nin imanım, hu!” diyerek,
Buyur edilmeden çökermiş sofraya;
Usulca savuşurmuş karnı doyunca.
Günler, aylar geçer böyle böyle...
Yine bir gün, arsızın sokulduğunu gören Baba:
“Ulan yoz tilki, itlik etmesene,
“Lokma bizimdir, sofra Ali’ninse de.”

KARAKUCAK

Bektaşi Babası'na da böyle şey sorulur mu,
Sormuşlar işte:
"Tanrı var mı, yok mu?"
Baba şöyle bir toparlanmış kerevette:
"İki elim yanıma gelecek ahrette...
"Olmaz olur mu?
"Yahu, illallah,
"Seksen yıldır al tekke-ver külah;
"Ama nedense hep ben alttayım,
"Oncağızsa hep üstte!"

YAĞMURCU

Toprakla güreşen köylü gözü gökte olur,
Ödü kopar açlıktan, mayısta yağmazsa yağmur.
Bir köyde duaya çıkarlar, kıtlık baş gösterince.
Kırk yılda bir, Bektaşi'cik de uyar köylülere, Topluluğun arkasına takılır, koyulur yola.
Ulaşınca yol üstündeki tarlacığına,
Elindeki dalı dikip, başını kaldırır göğe:
"Bizim tarla burası, der, sakın görmezden gelme!"
Önden gidenler hemen başlamış törene;
Bektaşi de katılır aralarına.
Birden karışır hava, şimşekler çakar.
Duadan değil ya, olacağı var. Kapurcaklı bir yağmur,
Seli suya katıp delice, doğayı yur yıkar.
Herkes, tarlasına, Bektaşi dal diktiği yere koşar.
Olup bitene bakıp inanamaz gözlerine:
Dolu vurmuş tarlayı, ekinler serili yerde.
Öfkeyle kaldırır başını bu kez de:
"Suç sende değil, der, sana tarlayı gösterende!"

NAMAZ

Sofulardan biri sorar, Recep diye bir cana:
“Namaz kılındı mı acap?”
“Kılındı ya.”
“Sen de kıldın mı, Recep?”
“Kılmaz mıyım a amca, elbet;
“Yirmi yıl mı oldu ne, hani cümbür cemaat
“Gitmiştik ya babamın cenaze namazına!”

TÖKEZLETME

İmamın biri camide öğütlerken halkı:
"Şarap içmek büyük haram, içmeyin sakın;
"İçenlerin öbür dünyada, yarın
"Şarap şişeleri boyunlarına asılacak,
"Kıyamet halkına gösterilecek..." diye basar zılgıdı.
Dinleyenler arasından Bektaşi:
"Hocam, şişeler boş mu asılacak, dolu mu?"
Diye sorar. "Boş" dese hafif olacak,
"Dolu, dopdolu!" diye gürler hoca.
İmamı afallattığına kıs kıs güler bizimki:
"Desene hocam, yaşadık orda da!"

EŞEK ŞAKASI

Bektaşi'nin biri: "Her ne olursa Tanrı'dan,"
Diye kesip atar, avuturmuş kendini.
Onun bu ilkesini bilip duyan
Bir külhani, Bektaşi'nin tam ense köküne
Zorlu bir sille aşketmiş.
Bektaşi dönüp bakmış kıvılcımlı gözlerle.
Külhani: "Baba, ne bakıyorsun? Tanrı'dan!" demiş.
"Anladık be imanım, Tanrı'dan ya,
"Hangi pezevenk eliyle yaptırdı diye
"Ona bakıyorum merak ettim de!"

ÖVGÜ-SÖVGÜ

Bir eş dost topluluğunda Baba Bektaşi
Tanışlardan birini över de över;
Yok şöyle efendidir, yok böyle yiğit kişi...
Gel gelelim asılır ordakilerden bir boşboğaz:
"Sen hâlâ göklere çıkaradur Kel Memiş'i,
"O seni kötülemeyecekse, ağzını açmaz..."
Baba bu, her sözü bir başka perende;
Der: "Sanıyorum yanılıyoruzdur O da, ben de!"

USU OLAN

Cami kapısını açık bulan aç bir deve,
Burç, yarpuz bulurum umuduyla
Salına salına dalar içeri;
Başlar köşe bucağı kolaçan etmeye,
Başıyla, hörgücüyle ürkütüp
Birbirine katar kandilleri.
Koşup gelir kayyum çan sesine,
Perperişan görünce ortalığı,
Döverek çıkarmaya uğraşır hayvanı.
Durumu gören Bektaşi:
"Yazıktır, der, dövme be kuzum,
"Usu olmadığından bir kez girmiş işte,
"Bak, ben hiç giriyor muyum?"

ORASI

Ava giden avlanır, bunu iyi bil.
Sakın unutma, eyleme bak, söze değil.
Yobazın biri önüne gelene öğüt verip
Din önderliği taslarmış halka.
Bir yandan da kadın, kız arkasında
Dolaşıp dururmuş utanıp arlanmaz.
Bir kez yakayı ele verirse de kurtulur.
Birinde basılınca çareyi Bektaşi bulur:
"Sicimle sımsıkı bağlayın orasından
"Dürzü bundan kelli upuslu durur."

AYKIRI

Yoksul Bektaşi'ciğin varı yoğu ne ola ki,
Bir inekle uyuz bir eşek işte...
İnek baştacı ya, başbelası şu eşek.
Bir gece duaya durur, nalları diksin diye;
Ne ki, gün ışıyıp da ahıra girdiğinde,
Bakar ki, eşek kaşınıyor, kalıbı dinlendirmiş inek!
Apışakor, ahırın kapısında dinelip,
İşmar eder oracıktan geçenlere,
Der:
"Ağalar, hoşgörün, belki sorması ayıp;
"Şuncağızlar neyin nesi?
"Ayaklarım suya erecek söylerseniz eğer...
"Bu eşek işte, şu da inek değil mi..."
Baba gülümser oracığa kaykılıp:
"Senin Azrail'in şu ırgatlardan da cahilmiş meğer!"

BAYRAMLIK

Ramazanın son günü Bektaşi'yi,
Karısı, çocukları sıkıştırıp:
"Bayramlık isteriz!" diye tuttururlar.
Baba dar atar çarşıya kendini;
Dolaşmaya başlar dertli dertli.
Zorbaların sürüklediğini görür bir adamı;
Suçun oruç yemek olduğunu öğrenince,
Yarıp kalabalığı, çıkışır adamlara:
"Deli misiniz, yahu, ne istersiniz bu candan?
"Başlamışken yiyiversin bayramı da
"Kurtulalım bayramlıktan!"

AK SAVUNMA

Ramazanın tam on beşinde,
Bektaşi'yi oruç yerken görürler.
Yaka paça edip adamcağızı,
Kadının önüne götürürler.
Suçu sorulduğunda, Bektaşi:
"Efendim, bugün ramazanın kaçı?"
"On beşi" diye verir karşılığı.
"Öyleyse bitmesine ne var, peki?"
"On beş gün daha," der kadı.
"Etti mi otuz, yaptık dökümü, toplamı.
"Bir ay otuz günden çok olmaz ki...
"Söyleyin nesini yemiş içmişim!
"İşte tastamam duruyor.
"Bu yobazlar, boşuna kuduruyor."

BESMELE

Adamcağız piçkurusu oğlunu pataklamadan önce,
Adilli gıdilli bir besmele çekermiş;
Kapı komşusu Bektaşi de nedenini sorunca,
Öbürü dayağı durdurup şu yanıtı vermiş:
"Gücüm katmerlensin diye, amca!"
"İyi, güzel ya, peki;
"Sen, iyi düşün, o besmeleyi,
"Bu yumurcağı peylerken de,
"Doğru söyle, çektin miydi?"

DİLEK

“Ramazanda, derler, bütün dilekler olur!”
Bunu duyan Bektaşi; camide alır soluğu,
Borçlarını düşünür, bir türlü veremediği.
Namazdan sonra yakarı başlayınca:
“Ulu Tanrım, der, evine ilk geliyorum;
“Ne yandadır değirmenin oluğu?
“Her gün beş kez rahatsız etmem bunlar gibi.
“Ödeyim borcumu yeterince para gönder de,
“Söz: Çalmam kapını, bir daha gelmem evine!”

CANIM DÜNYA

Bektaşi canlarından Ali Baba; bir gün,
Usuna esip oruç tutacak olur;
Ekin biçer, deste çeker gün yalımında,
Öğleye dek işler gider yolunda.
Önce dili damağını sarar, kesilir derman;
Sonra gözleri kararıp kafası bozulur;
Dayanamaz, diker kırmızı testiyi başına;
Lakırdata lakırdata içer doyunca,
Can gelir eline ayağına.
Onu gören beyni kaynamışın biri:
"Yahu, ne yaptın Baba, orucun gitti!"
Deyince, taşı gediğine koyar Baba:
"Orucun gittiğini ben de biliyorum;
"O her yıl çağrılmadan gelir ya,
"Bu can bir kez gelir dünyaya."

ABARTMA

Bektaşi Babası dolaşırken kırlarda,
Azıcık dinlenmek ister yorulunca,
Bir ağaç altı seçer koyu yeşil gölgeli.
Yere dökülen meyvelerden birini alır,
Dişleyince, kavrulup yanar ağzı, dili:
"Tanrı kahretsin bu pis şeyi..." diyerek
Hem tükürür, hem de söver.
Başka bir ağacın altından onu duyan softa:
"Behey zındık, der, Tanrı'nın kitabında
"Övdüğü zeytine hiç sövülür mü?"
"Öve öve bitiremediği zeytin mi bu?"
Diyerek avucundakini gösteren Baba:
"Tanrım, der, kitabına koymadan önce
"Ha bir de bakaydın şu mübareğin tadına!"

KERAMET

Bektaşi'yi yol üstünde çevirir zevzeğin biri:
"Kaç gündür yatıyordum yorgan döşek," der;
"Ama dün gece şeyhim düşüme girdi;
"Kalk, ey pezevenk! diye sesleniverince,
"Bir de baktım, turp gibiyim...
"A, komşu, sen ne dersin bu işe?"
"Valla, ne diyeyim, birader;
"Keramet buyurmuş şeyhin!"

YUMUŞATMA

Yaz ramazanlarından birinde Baba erenler,
Yolu tenha bulup erik yiyerek gider.
Olacak bu ya, burun buruna gelir bir softayla.
Softanın gözü döner, yapışır yakasına:
“Bre utanmaz, der, oruç yiyorsun ha!”
“Yanılıyorsun, der, Bektaşi, oruçluyum.”
Öbürü işaret edip avurdunun şişliğine:
“Öyleyse, der be adam, ağzındaki ne?”
Baba hiç bozuntuya vermez:
“Erik, der, iftara yumuşatıyorum!”

BÖCEK

Konuşkan bir Bektaşi Babası
Eş dostla hoşbeşteyken,
Cin ifrit olduğu biri sokulur,
İskemleyi çekip az gerisine oturur;
Bizimki gelir hiç görmezden...
Adam hınzır, geveze, şeytanın akrabası;
Söze bulaşmak için ille de fırsat arar.
Tam o kez bir böcek konmaz mı sırtına Baba'nın;
Seninki hemen omzunu dürter, dönük ya arkası,
Der:
"Baba Efendi, amanın,
"Ense kökünüzde bir hayvan var!"
Taşı gediğine komakta, Baba birinci bizim;
Sataşkanı ediverir elalem maskarası:
"Ooo siz miydiniz, azizim?"

ARACI

Canlardan biri demlenirken meyhanede,
İki yolsuz kavgaya başlar yok yere,
Bektaşi ayırmak için girer aralarına.
Bunlardan birinin fırlattığı kadeh,
Bektaşi'yi başından yaralayınca
Kavga biter, ortalık suspus olur.
Birisi: "Baba efendi, bir şey oldu mu kafanıza?"
Deyince, "Kafam yok ki, der, bir şeycik olsun!
"Değilse girer miydim iki sarhoş arasına!"

BİRE İNDİRGEME

Yobazın biri, getirip dengine,
İslamın koşullarını sorar Bektaşi'ye.
Hin oğlu hin, kendi kendine:
"Nasıl olsa bilemez, rezil olur."
Diyerek kasılır sevinçle.
"Birdir!" der, Bektaşi hiç düşünmeden.
Kesip atar, uzatmaz sözü.
Yobaz utku kazanmışça, anasının gözü;
"A hödük, dinin koşullarını bilmiyorsun,
"Tutmuş bir de dervişlik taslıyorsun."
Diye, başlar çıkışıp ağız sallamaya.
Böyle çalımlara hiç gelmeyen Bektaşi:
"Yadsıma be imanım, bak şu hesaba:
"Haccı, zekatı siz kaldırdınız,
"Biz de kaldırdık orucu, namazı;
"Geriye kala kala tek koşul,
"Bir 'Tane' kalmadı mı?"

AYNA

Ramazan mamazan Bektaşi demleniyormuş yine;
Çok çirkin, eciş bücüş bir softa karşısına dinelir:
“Sen bu günahın hesabını verirsin verir;
“Hey Tanrı’dan sıkılmaz, sakalından utanmaz...”
Falan filan diye söylenir de söylenir.
Bektaşi, herifi şöyle bir süzer, dayanamaz:
“Behey yobaz, aynayla dargın mısın?
“Senin yerli yersiz diline doladığın Tanrın,
“Bak ne hale komuş seni, hadi bas git işine!”

AVANAK

Bektaşi, sıcak bir ramazan gününde
Bir mendil kirazla gider çeşme başına
Soğutunca oturup yemeye başlar.
Öteden bir softa çıkagelir üstüne,
Ağzı sulanır ya, yine de "Lahavle" çeker,
Dik dik bakar Bektaşi'ye;
"Buyur" etmesine büsbütün içerler:
"Onların en güzelini yiyeceğim öteki dünyada!"
Diyerek uzaklaşır yutkuna yutkuna.
Bektaşi kurşun yemişçe gidene ünler:
"Usu olan peşin olanı yer de,
"Bekleyip aramaz veresiye."

DUA

Köpeksiz köyde değneksiz gezenin biri,
Bektaşi'ye gücü yetmiş, pataklar ha pataklar;
Ya bizimkinin yakarmasına ne demeli:
"Ellerin nurdan kurusun, e mi?"
Sormuşlar garibana kötek bitimi:
"Yahu, o ilenmende nur'un ne yeri var?"
Bektaşi'cik işbilirliğini takınmış yine:
"Elleri kurusun da a canım, nedeninden bana ne!"

AVUNTU

Öğle namazı kılacak olur Bektaşi'nin biri,
Bulamaz bağlayacak yer eşeğini,
Göğe bakar: "Sana emanet!" der güvenle,
Hayvanı bırakır cami önüne.
Namazdan sonra baksa ki, emaneti yürütmüşler
Bektaşi dört döner, arar ya, eşek gitti gider.
Baba çaresiz kalınca söylenir kendi kendine:
"Nice fakirler ondan eşek istemiştir,
"Benden alıp tutup birine vermiştir!"

ŞAKASIZ

Yaz ramazanında Bektaşi canlarından biri,
Yanıp tutuşur susuzluktan,
Dayanamaz, yumulur çeşmenin musluğuna.
Onu gören bir softa sokulup yanına:
"Erenler, der, ne yaptın? Oruç gitti."
Gülerek ağzını silen Bektaşi:
"Oruç gitti ya, der, özüme de can geldi."

TAKAZA

Sofu komşusu hep takaza edermiş Bektaşi'ye,
"Ramazanda olsun niye namaz kılmazsın?" diye...
E, gayrı bizimkinin de canına tak demiş:
"Kuran'da namazı yasaklayan ayet var:
"Lâ takrabüssalâte..."
Yorumunu da şıppadanak yapıvermiş:
"Sakın ha, namaza durmayınız."
Ne ki, öbürü de az bilgiç değil hani...
"Aman, erenler, demiş;
"Senin andığın o ayetin yarısı ki,
"Gerisi şöyle gelir:
"Ve entüm şükârâ!
"Yani, sarhoş iseniz."
Bektaşi bu, hiç bozuntuya mı verir:
"A dost, demiş; ben Mekke'ye bilmem ne başı olacak değilim,
"Ezberlediğim kadarı yeter de artar bana..."

GERÇEKÇİ

Bektaşi, Mevlevi, bir de softa,
Yatılı konuk çağrılır, bir bay evine.
Bayın keyfi gıcır, kurulur sofra.
Akşam yemeğinde, ne konmuşsa önlerine,
Silip süpürürler, kıtlıktan çıkmışçasına...
Patlayacak duruma gelince karınları,
Bir küçük tepsi baklava sürülür ortaya.
"Erenler, der, Bektaşi, hiç yerimiz kalmadı,
"Ölçümüze göre bu, yetmez de üç kişiye!
"İsterseniz sabaha saklayalım onu da.
"Bu gece en güzel düşü gören,
"Çıkarsın tadını, yesin doyunca!"
Bu önerme yerinde görülür,
Soyunup her biri döşeğine gömülür.
İkisinin horultusu doldurunca odayı,
Bektaşi kalkıp temizler baklavayı.
Karga bokunu yemeden, horlayanlar uyanır:
Mevlevi, der: "Düşümde göklerde uçtum!"
Softa, der: "Ben de cennete düştüm!"
Bektaşi boşverir bu kıtırlara:
"Bu dünyaya geri gelmezsiniz diye,
"Sizlerin payını da indiriverdim gövdeye."

TÜZESİZLER

Bektaşi'nin başı hep bu ayda derde girer:
"Oruç yiyorsun," diye yakalayıp kadıya götürürler.
Suçu sorulunca, Baba açıklar durumu:
"On bir ay aç gezerim de yahu!
"Kimse ne yediğimi ne içtiğimi sorar.
"Bir gün, der, karnımı doyuracak olsam.
"Bu zorbalar tutup yakama yapışırlar..."

AYIP

Abdülhamit göçtü göçecek, Ârif Paşa Edirne'de vali;
Hele de ramazan çat kapı dedi miydi,
Aman efendim aman, amanın ne iftarlar...
Yine böyle bir şölenin ardından Paşa:
"Haydin konuklar, der, şimdi de namaz vakti!"
Gel gelelim, toplulukta bulunan bir Bektaşi,
Elindeki çağrı kağıdına bir göz atar
Ve der ki:
"Efendimiz, sen çok yaşa;
"Şuncağızda 'iftar' diye yazılmış da hani;
"Bir de namaza kalkışırsak, ayıp olmaz mı yani?"

YAKINMA

Bir ramazan günü, sokak ortasında,
Bektaşi oruç yiyormuş, güpegündüz.
Onu gören mahalle çocukları
Toplanıp taşa tutarlar, düşüp arkasına;
Kovalayıp Baba'yı sürerler dere tepe, düz.
Bektaşi'cik kaça kaça zor kurtulur,
Can korkusuyla kendini dağlarda bulur.
Tam o sıra bastırır iri taneli bir dolu.
Bektaşi bu kez de doludan kaçar ya,
Dayanamaz, durup göğe bakar, kesilince soluğu:
"Tanrım, der, sen de mi uydun çocuklara!"

ADAK

Evlere şenlik bir lodosta, gemidekiler,
Yatırlara kurban adama yarışına girişirler;
Hallerini afal afal gözetleyen Bektaşi'ye,
Kendilerine uyması için boyna üstelerler...
N'eylesin o da, bakar ki koyun can derdinde,
Der:
"Adı sanı bilinmedik velinin türbesinde,
"Borcum olsun bir koç kesmek..."
Yolcular işkillenir:
"Yahu adam, o ne demek;
"Hiç yatır yok mu adını bildiğin?"
Bektaşi bu hinoğluhin:
"Ohoo, saymakla tükenmez ama kardeşler;
"Daha önce faka bastı da tümü birer birer..."

APAÇIK

Bektaşi çok çekmiş yobazla bağnazdan
Nice kör düğümler çözüp, sınavlar vermiş,
Günde kırkının sırtını yere sermiş
Açmaza getirince bilinir suçu,
Diye hödüğün biri sormuş Bektaşi'ye:
"Baba, hangisini seversin oruçla namazdan?"
Bektaşi yapıştırmış karşılığını şıp diye:
"Namaz sizin olsun, severim yendiği için orucu!"

KONUK

Bektaşi canlarından birinin kapısı,
Hızlı hızlı çalınır, tam gece yarısı:
“Ben yoksul, Tanrı konuğu...
“Acı bana, evinde gecelet...” diye
Kapının ipini çekip yakarır yolcu.
Bektaşi, bu yakarışa tutulur,
Yatağından kalkıp yola koyulur,
Yanı sıra alır yolcuyu,
Götürüp cami önünde durur:
“İşte Tanrı’nın evi, güle güle otur,
“Seni, der, ününe göre göçürüp kondurur!”

HAMAM

Evvel zaman içinde hamama girmek bir kuruş,
Tokaladın mıydı, yunup arınıyorsun ancak;
Bizim garip Bektaşi'cik de hele bir su döküneyim, demiş...
Yunmuş arınmış, tam hesabı görecek,
Bir de ne baksın, metelik hak getire!
Öyle ya, sıfırı meyhanede tüketmişti dün gece;
Yaradana sığınmaz da neylersin? Tellaklar kapıyı kesmiş!
"Ey ulular ulusu, ya bana kırk para ilet, ya da yık şu kubbeyi!"
Olacak bu ya, bir deprem, sanki hamam salıncak;
Oncağız da o kargaşalıkta tüymüş tabii.
Az ötede bakmış ki, biri secdeye varmış:
"İlle bana yüz akça..." diye yalvar yakar Tanrı'ya:
Bektaşi sokulmuş yanına, demiş ki gülerek:
"Deli misin nesin, a mübarek,
"Meteliği çıkışmayıp da koca hamamı yıkan,
"Senin yüzünden ortalığı mı tozutsun yani;
"Bugünlerde pek yolsuz, üstüne varma, aman!"

ALIŞVERİŞ

Yoksul Bektaşi'nin kırk para geçer eline,
Sevinçle tutar fırının yolunu.
Yirmi paralık ekmek alıp verir kuruşu.
Paranın üstünü isteyince:
"Verdik ya!" der fırıncı.
"Verdim, vermedin..." diye başlar ağız dalaşı.
Bektaşi, bakar, olacak gibi değil, gider bakkala,
Yirmi paralık peynir alıp yürüyüverir.
Bakkal, "Parayı vermedin" diye yakasına yapışır:
"Verdim, vermedin" diye başlar atışma
Bakkal, "Belki de vermiştir" diye üstelemez.
Yakası bırakılan Bektaşi köşeyi döner dönmez
Oturup karnını doyurur; yukarıya seslenir:
"Tanrım, der, sen işin gerçeğini biliyorsun, "Fırıncıdan alıp bakkalına verirsin!"

YERSİZ TASA

Bektaşi, bir güncük oruç tutar her nasılsa,
Göğsünü gere gere karışır oruçlular arasına.
Kalabalık içinden biri çok üzgün:
“Bu yıl kaçırdım ramazandan bir gün...”
Diyerek sokranır, çanak tutar Baba’ya:
“Üzülme babalık, o oruç gitmedi yabana,
“Kaçarken gördüm de, ben, tutuverdim sana!”

BORÇ

Hatırı sayılırlardan biri, namaz niyaz sohbetinde,
Bektaşi'ye sorar, iğneli azıcık:
"Borcun var mı, erenler?"
"Var ya köşedeki bakkala 10 liracık..."
"Yok canım öylesi değil, namaz borcun diyecektim de..."
Bizimkinin iğnesi çuvaldızdan beter:
"Ha bak, onu Tanrı sorabilir ancak;
"Senin soracağın bakkal çakkal borcudur," der.

DENSİZLİK

Bektaşi yanılıp konuk olur bir sofuya;
Önce kondurulup göçürülür başköşeye,
Bir sofra kurulur sonra, tatlısı tuzlusuyla.
Baba'nın ağzı sulanadursun,
Tam o ara, başlar ezan okunmaya.
"Kalk da önce bir namaz kılalım,
"Cennette birer köşk yapalım", der sofu.
Densizin işgüzarlığı işte bu.
Baba, kalktığı gibi durur namaza:
"Köşk büyükse, çok katlıysa,
"Kirasıyla yaşadık..." diyerek dalar düşüne.
Sofu, Baba'nın aptessiz olduğunu
Düşünüp dirseklemeye başlar.
Bizimki uyanıp gürleyiverir:
"İmanım, namaz dedin kıldık,
"Eğer buyursaydın aptes de alırdık!"

KAVUK

Bektaşi'nin kavuğu giyile giyile,
Ele alınamayacak kadar yağlanır,
Baba, dostlarının zoruyla yenisini alır.
Eskisini fırlatır denize var gücüyle.
"Niçin bir fakire vermedin?" derler.
Bektaşi nedenini açıklar, içini döker:
"O beladan on beş yılda kurtarabildim başımı,
"Verip de zehir mi edeyim başka fakirin aşını!"

KALIP

Geze toza yılları etmiş dönüşünde, Bektaşi'nin biri,
Kentteki Baba'ya da bir uğrayım demiş;
Tık tık kapı, hanımı sarkmış pencereden:
"Sizlere ömür, baba çoktan kalıbı değiştirdi...
"Üzülmezsin de n'eylersin, gitmişola bikez giden..."
"Vah vah, demek kuru başına kaldın hatun kişi?"
"Yoo, demiş kadın, başka birine vardım ben de."
Duralamış bizimki -bir pot kırmasın aman!-
"Oo, demiş, desene ki asıl kalıp değişikliği sende!"

YARGI

Halkçı yönetim bu, seçilir kurul:
İki yaşlı üye, Bektaşi Babası başkan,
Yargı yerinde kurulurlar minderlere.
Bir delikanlıyı, kız ayartmaktan,
Asık suratlar başlar sorguya:
“Bir eksiksiz anlat, bu haltı nasıl yaptın?
“Hapı yuttun nasıl olsa, şaşkın...”
Ellerini ovuşturan oğlan:
“Benim suçum yok, uydum şeytana,
“O, yol gösterdi, zorladı beni!..”
Gibilerden savunmaya kalkar kendini.
Başkan, dayanamaz bu zırvalamaya:
“Be hey çapkın, gevezelik etmesene,
“Ya dama girersin, ya da dünya evine!
“Âdem’e tapmamak için cenneti bırakan
“Şeytanın hiç işi yok da,
“Tutup pezevenklik mi yapacak sana?”

YANGIN

Evi yanan Bektaşi dervişlerinden biri,
İçecek bir yer arar, unutmak için derdini;
Ölçüp biçer, gözüne kestirir camiyi
Girip, çilingir sofrasını kurar başköşeye;
Çöküp başına koyulur, atıştırıp içmeye.
Vakitsiz çıkagelir imam, yangına körükle giden,
Köpürür: "Bu yaptığın dinsizliktir..." gibilerden,
Hemen toparlanır Bektaşi, yüreğini söndürmeden:
"Değil, be kuzum, bu sadece yersizliktir,
"Yıllayacak değilim bozulmaz kutsallığı
"Görüyorsun, ateş küllüyoruz basbayağı!"

HİÇ

Baba'nın bir işi düşmüş Devlet kapısına;
Konağa vardığında, kapıcı keser önünü.
"Ben valinin yakınıyım, ağa;
"Kapıda kor mu hiç o büyüğünü?"
Neyse buyur edilir, kurulur başköşeye;
Selam sabah, Devletli sorar:
"Akrabalığımız nerden geliyor acaba?"
"Adembaba'mızdan değil mi ya!"
"Peki, benden daha büyük olman için ne sebep var?"
"Sen neyin nesisin şimdi?"
"İşte, koskocaman bir vali."
"Peki, ilerde olacağın ne?"
"Başbakan... başka ne olunur ki!"
"Daha daha hele..."
Öteki boş bulunup, "Hiiiç" der demez,
Bektaşi kor taşı gediğine:
"Gördün mü ya, Devletli kardeşim,
"Ben şimdiden o mevkideyim..."

ERTELEME

Yaşlı bir Bektaşi yolculuğa çıkar gemiyle.
Engin denizde akşama doğru, bir fırtına kopar,
Gemi alabora olur, can derdine düşer herkes,
Tam ana baba günü, kimi ağlar, tapınır kimi.
Bu arada, dünya yansa hasırı yok bir tıknefes
Bektaşi'ye sokulur: "Erenler, bu akşam, yemeği
"Sanırım, der, cennette yiyeceksiniz!"
Baba karnını yoklar, dolu testi su almaz:
"Kuzum, der, ben bu akşam pek tokum.
"Başka akşama kalsın o yemek, bozulmaz!"

HURİ

Hocanın biri abanmış kürsüye, gürlüyormuş:
“Geceleyin sıcacık yatağından fırlayıp da,
“Nafile namazına durdun muydu,
“Gayrı öbür dünyada işin iş!
“Peygamberler hareminden bir huri ki sana
“Bir kolu batıdaysa, öbür kolu doğuda;
“Başı kuzeydeyse, güneyde bacakları...”
Savuruyormuş işte, ağzı sulana sulana.
Bektaşi de dinleyicilerden -kazara-
Ağzı torba değil ki büzesin:
“Hocam, şu peşkeş çektiğin namazı kılsam da,
“O evlere şenlik huri’ye yokum ben...
“Düşün, kuzeyde sohbete dalmış iken,
“Güneye kim çöreklendi, ne bilesin?”

İYİLİK

Düş gibi, olmamış, olamazmış gibi.
Kıyamet kopar bir gün toplanır mahşer halkı,
Görülür herkesin hesabı kitabı.
Durmadan işler terazi, kantar;
Her suçlunun sırtına yükletilir günahı.
Tamuya gönderilir katar katar.
Bektaşi'nin günahları sığmayınca sırtına,
Yükletip arabaya, üstüne bindirirler Baba'yı;
Vururlar yola. Türküsünü söyler bizimki,
Baksa ki sırtındakinden iki büklüm biri
Kan tere batmış. Acıyıp seslenir adama:
"İmanım, getir de, yükünü koy buraya,
"Arabayla gidiyorum ben nasıl olsa."

ISKA

Kocamış bir Bektaşi, sormuş soruşturmuş:
“Ramazan ne gündü?” diye.
“Yarın ya işte...” demişler.
O da bir kâğıda Y ARIN RAMAZAN yazıp,
Yerleştirmiş iç cebine.
Aradan bir ay mı geçmiş ne,
Bakmış top sesleri, gümbürtüler.
Sokağa fırlayıp sokulmuş birine:
“Hayrola, şenlik mi var?”
“E, bugün bayram ya, dede...”
Bektaşimiz cebindeki kâğıda şöyle bir göz atıp:
“Aşkolsun valla, demiş;
“Ramazan bile ıska geçiverdi, bak hele,
“Bizi bunak bildi de!”

YÜZSÜZÜN BİRİ

Bektaşi, bir ramazan günü akşama doğru,
Dumanı üstünde bir pide alıp eline,
Koklaya koklaya tutar evin yolunu.
Onu gören bir ham sofu çıkar önüne:
“Baba, ne yapıyorsun? Sakatlandı orucun!”
Diyerek uyarmaya kalkar usunca.
Bektaşi gerçeği söyler anlayana:
“Ben, onu, tüm sakatlarım her ramazan
“O her yıl yine gelir gün şaşırmadan.”

KABAK KARPUZ

Bektaşi Babası sıcak yaz günü,
Bir karpuz satın alır, serinlemeyi umar;
Gölgeli bir ağaç altında savmak ister öğünü.
Tat, boya hak getire, karpuz kabak çıkar.
Babanın gözü döner, karışır ağzı burnuna.
Yine de giderir diye susuzluğunu,
Hem göbeğini yer, hemde satıcıya söver.
O sırada kan tere batmış bir yoksul;
Kendini dar atar, ağacın gölgesine sığınır,
Karpuz kabuklarına saldırıp sıyırır;
Bir yandan da "Şükür Tanrıma" diye boyun büker.
Baba'nın kan beynine sıçrar, durumu görünce:
"Be şaşkın, kabuk kemirip şükrediyorsun!
"Sizler, böyle böyle şımartıyorsunuz işte;
"Bak, ben şükretmiyorum göbeğini yedim de."

KOLAYCA

Günlerden bir gün işsiz güçsüz takımı,
Eğlenmek için sorarlar Bektaşi'ye:
"Erenler, Tanrı'nın gücü yeter her şeye,
"Deveyi iğne deliğinden geçirir dilerse..."
Bektaşi, onları hemencecik doğrular:
"Vızır vızır geçirir hem de..."
"Nasıl geçirir?" diye sorarlar:
"İki şıktan biri, der Bektaşi:
"Ya iğnenin gözünü büyütür,
"Ya da deveyi küçültür!"

YARATIK

Tığteber Bektaşi'ciğin dünyalık görmüş azıcık cebi,
Huy bu ya, ilk iş içkiyle mezeye seğirtmek;
Hemen bir şişe anzarotla bir kuzu ciğeri almış tabii,
Ham keyfe yola koyulmuş yellim yepelek...
Derken, derisi kemiğine yapışık yavuz itin biri,
Ciğeri kaptığı gibi, hadi yallah...
Pişkinliğe vurulsa da, olacak halt değil ki!
Sıkmış yumruğunu gökten yana:
"Hey, Tanrım!
"Fakir fukaranın rızkıyla besleyecek olduktan kelli,
"Yarat yarat koyver bakalım..."

PAYLAŞMA

Vaizın biri, camide topluluğun
Gözünü küllemek ister kitapça.
Sözü döndüre dolaştıra getirir sonuca:
“Kardeşlerim, evreni yaratan Tanrı,
“Dört parçaya bölmüş insanların azığını.
“Din bilginleri, bunun ikisini birer elleriyle,
“Üçüncü parçayı ağızlarıyla tutarlar;
“Dördüncü dağıtılır tüm halka,” deyince
Dinleyenler arasındaki Bektaşi doğrulur:
“O kansızlar der, bir türlü doymazlar,
“Bizim üçün birinde de gözleri var.”

PÜFÜR PÜFÜR

Biri ırgalamış Bektaşi'yi:
"Cehennem tam yedi kat;
"Birinde cayır cayır şunlar yanacak,
"Öbüründe bunlar;
"Daha da üstünde..." vesaire.
Tak demiş, Bektaşi'nin canına, oldu olacak;
Başa gelen çekilir; amenna, evet;
Cehennemin de bir kaçamağı bulunur belki;
Hani şu dediğin apartmanımsıda, nihayet,
Az serince bir kat yok mu ki?

TERS

Zorbayla yobaz verip el ele,
Göz açtırmazlar özgürlüğe.
Bir ramazan günü, gözü dönmüş takımı;
Karga tulumba edip yaşlı bir adamı,
Döve döve götürürler, suçunu sorar kadı.
Derler: “Oruç yiyor gün ortasında.”
Durumu gören Bektaşi hemen alır sözü:
“Yasaları ters işletirsiniz böyle,
“Yaptığı bu büyük işten ötürü,
“Adamcağıza armağanlar verilmeliydi.
“Keşke çıkıp bir başkası da
“Beş vakit namazı yeseydi!”

ÇOLUK ÇOCUK

Yaşı yetmiş, işi bitmiş bir para kumkuması,
Yoksul ama körpecik bir kıza gönüllenir;
İkisini de yakından bilen Bektaşi Babası.
Damat adayına sorar:
“Bu yaştan sonra evlenmenin hikmeti ne acaba?”
Kart horoz bir coşkuyla dillenir:
“Dokuz göbek ötelenecek malım mülküm var;
“Ama tümü de boşuna, baksana, çocuksuzum...”
Baba, adamın kulağına eğilir yavaş yavaş:
“Alacağın kız pek namusludur, ikigözüm,
“Onun için çocuk işi biraz yaş!”

ORTAKLIK

Bir temmuz sonrası, gün ortasında,
Göklerden şeytan örümceği elenmede
Bektaşi sokağa atar kendini, duramaz evinde,
Seğirtip serinlemeyi umar çeşme taşında.
Baksa ki, bir karpuzcu kurmuş tezgâhı,
Gevrek, iri, güzelim kırmızı karpuzları,
Kütür kütür kesip, dilim dilim satar.
Sıcaktan dili damağına saran Baba,
Parasızlığını düşünmeden yanaşır tezgâha;
Satıcıya sormadan atıştırıp sıyırmaya başlar,
Bir solukta haklar sekiz, on dilimi.
"Oh!" demeye kalmaz, yapışır yakasına,
"Sökül bakalım parayı," der karpuzcu.
Bektaşi, işin sarpa sardığını anlayınca:
"Bilisiz adam, diye çıkışır karpuzcuya;
"Kitapta 'Bütün insanlar ortak' diye yazar.
"Para istediğine göre usundan zorun var?"

NEDEN

Namaz kılmayışının nedenini sormuşlar, Baba'lardan birine:
"Sarhoşken namaza kalkışmayın, diyor Tanrı buyruğu!"
"A canım, orasını ayyaşlar düşünsün, sana ne?"
Baba'nın damağında kuruyuvermiş tükrüğü:
"Ayol, siz benim hiç ayıklığımı gördünüz mü?"

KUL

Bir Bektaşi Mısır'a gidip büyük dergâhı arar,
Yalınayak yürümekten patlar tabanları.
Yolda, süslü bir araba içinde, giysileri sırmalı,
Erkek tavus gibi kurumlu birini görür.
Yanındakine "Hıdiv bu mu?" diye sorar.
Adam: "Bu Hıdivin bir kuludur," deyince,
Bektaşi ellerini öfkeyle kaldırır göğe:
"Tanrım, der, çok zor düzenini anlamak.
"Bir Hıdivin kuluna, bir de kendi kuluna bak!"

SUÇ

Bektaşi'miz nedense pek tasalı, körkütük olmuş;
Sallana yuvarlana, odacığına dönüyor ta gece vakti.
Terslik bu ya, izbe sokakçığında bir çukur açılmış gündüzden;
Cup tepe taklak çirkefe gömülmüş...
Feryat figan, konu komşu, dost düşman uğramışlar sokağa; Söylen babam söylen:
"O çukurda işin ne, kör müsün be adam?"
"Anzarotu tadında bıraksaydın olmaz mıydı, ağa?"
"Üstüne toprak atıp gömelim, en doğrusu!"
Falan filan...
Bizimkinin canına tak demiş zaten,
Üstelik de bir yığın ahret sorusu...
"Ya sabır, der, hele şurdan bir çıkayım da,
"Sizin şom ağzınızın payını veririm ben!
"İçkiyi fazla kaçırmışız, amenna...
"Gözümüzü dört açmamışız, ona da peki...
"Be uyku sersemi dostlar, şu çukuru kazıp da,
"Üstünü örtmeyenin hiç micik suçu yok ki?"

BEYİNSİZLER

Bir toplulukta çenesi düşük takımı,
Tütün helal mi, haram mı? diye
Tartışıp dururlar aralarında;
Bir türlü çözemezler bu kördüğümü.
Gidip Bektaşi'yi bulurlar ekin tarlasında,
Bu kez de ondan sorarlar konuyu.
Bektaşi verir en kestirme karşılığı:
"Kuzum, sizin hiç işiniz yok mu?
"Görüyorsunuz, ben ekin biçiyorum;
"Haramsa yakıyorum, helalse içiyorum."

TORİK

Bir kurban bayramı öncesi,
Ünlü Bektaşi Nafi Baba,
Elinde bir torikle evceğizine gidesi...
Rastlaştığı aşnalar bırakır mı ki rahat:
"N'o erenler, koç yerine torik mi?"
"Öyle cancağızım, bakılırsa bizim hesaba,
"Bu yıl deniz üzerindeymiş de Sırat!"

AZIK

II. Mahmut yasakçı sultan;
Buyruğum tutuluyor mu? diye,
Tebdil gezdiği gecelerden birinde,
Bektaşi Tekkesi'ne düşmüş yolu:
Baksa ki, fıçılar tepeleme üzüm dolu!
Vakitsiz geleni görünce canlar,
Karakuş görmüş çil yavrusunca dağılırlar...
Hünkâr, durumu anlayınca, Baba'ya:
"N'olacak bunlar?" demiş
"Kışlık azığımız, cana can katar!"
"Ya zamanla şarap olursa?"
"Valla, biz karışamayız ona,
"Orası Tanrı'nın bileceği iş!"

MAHYA

Her cuma namazından sonra, hocanın biri,
Camidekilerin kulağını şöyle bükermiş:
“Günahınızı hangi organ işlemiş,
“Mahşerde ona asacaklar kandili...”
Bektaşi bu, sivri mi sivri dili:
“Hocam, tüm kusurlar için bir tek mi?”
Demiş.
Gözlerini belertmiş hoca, heyheylenmiş, kükremiş:
“Sus bre cahil, her günah için başka bir kandil ancak!”
“Yandık aman hoca’fendi,
“Desene bizlere mahya kurulacak!”

BASKICILAR

Bir ülkede yobazlar çoğunluktaysa,
Özgürlük mözgürlük hak getire.
Ramazan günü, demlendi diye bir kuytuda
Yaka paça edip Bektaşi'ciği,
Götürürler Yeniçeri Ağasına.
Suçu çok büyük onlara göre.
Durumu öğrenince köpürür zorba:
"Bre utanmaz, bu kutsal günde,
"Sıkılmadan, bu haltı nasıl yaptın?"
Ve dönüp buyurur adamlarına:
"Bu zındığa tam yüz sopa atın."
Bu ağır yargıyı duyan Baba'nın
Tepesi atar, ayağı değer suya:
"Ağam diyeceğim var, kusura bakma!
"Sen ya hiç sopa yememişsin,
"Sayı nedir bilmiyorsun ya da!"

DOMUZ

Caminin önünden geçen bir Baba,
Bakmış ki, müezzin elinde sopa,
Şaşırıp da camiye dalmış bir domuzun
Seğirtiyor peşinden...
Düşünmüş uzun uzun,
Söylenmiş içinden:
"Hiç bilmez miyiz domuzunu sofunun;
"Ama domuzun sofusunu ilk kez görüyorum ben!"

BORÇ

İmamın biri, camide gürül gürül konuşur:
"Yoksullara, der, bir veren on alır!"
Bunu duyan Bektaşi'nin zil çalar etekleri,
Koşar, sakladığı on akçayı yoksullara dağıtır.
Durumu öğrenen karısı, koparır kıyameti,
Sille, kötek dışarı atar Bektaşi'yi.
Koca Bebek, kıra gidip oturur bir ağaç altına,
Kara kara düşünür olanı biteni.
Karşıdan bir atlının geldiğini görünce,
Tırmanıp ağaca, saklanır dallar arasına,
Atlı, gelip ağacın altında atını yemler,
Nar gibi bir somun çıkarır terkisinden,
Beşe böler birbirinden büyükçe:
"Bekir, Ömer, Osman, der ilk üçüne,
"Siz, Ali'ye çok haksızlık ettiniz"
Diyerek, yer bu parçaları öfkeyle.
Sertçe çıkışır dördüncü parçaya:
"Sen, damadını koruyabilirdin,
"Bu işi niçin çözmedin sağlığında?"
Diye, yer o parçayı da.

Sıra gelir beşinciye, alır eline:
“Hey Tanrı, sen önceden biliyordun
“Bunları ta başından önlemedin, niye?
“Ben seni yemeyim de kimi yiyeyim?” deyince
Bektaşi yukardan gürleyiverir:
“Onunla hesabım var, der, sakın ilişme!”
Bunu duyan Alevi, olduğu yere yıkılır.
Çok üzülür Bektaşi, adamı öldü sanır.
Terkide altınla dolu bir kese görür,
Aldığı gibi eve yollanır.
Başını göğe kaldırıp göz kırpar:
“Kırk yılda, der, bir kez sözünü tuttun,
“Unutma ki, hayatını bana borçlusun!”

İÇİNDEKİLER

Bektaşi Ve Bektaşi Fıkraları Üzerine Birkaç Söz 7
Yüzpara 23
Zorbalık 24
Dünya Evi 25
Bozum 26
Çözüm 27
Hülle 29
Yolcu 30
Baklayı Çıkar 31
Elbette 33
Sonra Düşünürüz 34
Şaşkınlık 36
Özür 37
Tanıtlama 38
Kaçamaklı 39
Züğürtlük 40
Karışmayız 41
And 42
Yüzsüz 44
Köprü 45
Yordamsız 46
Değiş Tokuş 48
Kevser Şarabı 49
Kestirme 51
Kart Ağaç 52
Yöntemli 53
Zeyreklik 55
Eşek 56
Şenlik 57
Sürüyle 59
Tonga 60
Balla Kaymak 61
Tıkırtı 62
Belki 63
Sopa 64
Püsküllü Bela 66

Göç 67
Giderayak 68
Yakışanı 69
Altüst 70
Can 72
Sarık 73
Aylak 74
Karakucak 75
Yağmurcu 77
Namaz 78
Tökezletme 79
Eşek Şakası 80
Övgü-Sövgü 81
Usu Olan 83
Orası 84
Aykırı 85
Bayramlık 86
Ak Savunma 87
Besmele 89
Dilek 90
Canım Dünya 91
Abartma 92
Keramet 94
Yumuşatma 96
Böcek 97
Aracı 98
Bire İndirgeme 99
Ayna 101
Avanak 102
Dua 103
Avuntu 104
Şakasız 106
Takaza 107
Gerçekçi 108
Tüzesizler 109
Ayıp 110
Yakınma 111

Adak 113
Apaçık 114
Konuk 115
Hamam 116
Alışveriş 118
Yersiz Tasa 119
Borç 120
Densizlik 121
Kavuk 123
Kalıp 124
Yargı 125
Yangın 126
Hiç 128
Erteleme 129
Huri 130
İyilik 132
Iska 133
Yüzsüzün Biri 134
Kabak Karpuz 135
Kolayca 137
Yaratık 138
Paylaşma 139
Püfür Püfür 140
Ters 142
Çoluk Çocuk 143
Ortaklık 144
Neden 145
Kul 147
Suç 148
Beyinsizler 149
Torik 150
Azık 151
Mahya 152
Baskıcılar 153
Domuz 154
Borç 156